

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

MAZLÍČCI A PÁNÍČCI – JSOU SI NAVZÁJEM PODOBNÍ?

PETS AND THEIR OWNERS – ARE THEY RESEMBLING TO EACH OTHER?

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Mgr. Kristýna Dachsová**

Vedoucí práce: **doc. RNDr. Mgr. Ivan Hadrián Tuf, Ph.D.**

Olomouc

2025

Ráda bych poděkovala své rodině a přátelům za podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu studia, a především mému příteli, který mi byl značnou emocionální oporou. Velký dík patří mému vedoucímu Ivanu Hadriánu Tufovi, za čas, který mi věnoval a za skvělé nápady a připomínky. V neposlední řadě věnuji své poděkování respondentům, kteří se s velkou ochotou a zaujetím zúčastnili této studie.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „*Mazlíčci a páníčci – jsou si navzájem podobní?*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem v ní všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 30.03.2025

Kristýna Dachsová v.r.

OBSAH

OBSAH.....	3
ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Historie šlechtění.....	8
1.1 Pes.....	9
1.1.1 Historie druhu	10
1.1.2 Důsledky domestikace.....	11
1.1.3 Psí plemena	12
1.2 Kočka	12
1.2.1 Historie druhu	12
1.2.2 Důsledky domestikace.....	13
1.2.3 Kočičí plemena	14
2 Volba vhodného mazlíčka majitelem.....	15
2.1 Obecné principy výběru vhodného mazlíčka	15
2.2 Problematika podobnosti mezi mazlíčkem a jeho pánem.....	17
2.2.1 Podobnost v osobnosti a behaviorální faktorech mezi mazlíčkem a jeho pánem	18
2.2.2 Podobnost fyzická mezi mazlíčkem a jeho pánem.....	21
EMPIRICKÁ ČÁST.....	26
3 Výzkumný problém a typ výzkumu.....	27
3.1 Cíle výzkumu a hypotézy	27
3.2 Typ výzkumu	28
4 Charakteristika souboru	29
4.1 Etické hledisko a ochrana soukromí.....	33
5 Použité metody	34
5.1 Dotazník vnímané podobnosti	34
5.2 Přiřazovací dotazník.....	37
6 Hypotézy.....	39
7 Práce s daty a její výsledky	41

7.1	Dotazník vnímané podobnosti	41
7.2	Spojovací dotazník	43
7.3	Hypotézy	44
7.4	Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz	49
8	Diskuze	52
8.1	Možná metodologická omezení.....	52
8.2	Podobnost člověka a jeho zvířecího společníka	54
8.3	Úspěšnost hodnocení respondentů.....	55
8.4	Úspěšnost párování dvojic mazlíčků a jejich páníčků	56
8.5	Doporučení pro další výzkum	57
9	Závěr	59
10	Souhrn.....	60
LITERATURA.....		64
PŘÍLOHY		73

ÚVOD

Česko je považováno za jednu z evropských zemí, ve které žije nejvíce rodin s domácími zvířaty. V posledních desetiletích došlo k výraznému nárůstu počtu domácností, které nějakého domácího mazlíčka mají. Zvířata se stala nejen společníky v každodenním životě, ale i důležitými členy rodiny. Podle Statisty, největšího celosvětového statistického portálu, který shromažďuje data z různých průzkumů a spotřebitelských zjištění, žije v Evropě v přibližně 166 milionech domácností nějaké zvíře (Statista Research Department, 2024). V České republice se to týká téměř 2,7 milionu domácností, což znamená, že 58 % českých domácností sdílí svůj domov s domácím mazlíčkem. Největší podíl tvoří psi a kočky, 37 % domácností vlastní psa, 23 % kočku a 11 % domácností má obě zvířata, což tyto čtyřnohé kamarády řadí mezi nejoblíbenější mazlíčky. Zbýlých 29 % procent jsou majitelé exotických či drobných zvířat. Pod kategorií drobných zvířat si můžeme představit králíky, morčata či rybičky (Generali česká pojišťovna, 2023). Početně bylo v roce 2023 evidováno 2,2 milionu psů a 1,4 milionu koček, čímž se Česká republika umísťuje na 4. místo v počtu psích majitelů v Evropě (Statista Research Department, 2024).

Rostoucí trend ve vlastnictví domácích zvířat vedl k větší pozornosti věnované nejen vztahům mezi lidmi a jejich mazlíčky, ale i k výzkumu jevů, které tyto vztahy ovlivňují. Vztah mezi mazlíčky a jejich páníčky je již několik desítek let fascinujícím předmětem vědeckého zkoumání. Ačkoliv je každé zvíře jedinečné, často se setkáváme s názorem, že si jsou mazlíčci a jejich majitelé vzájemně podobní, a to v povaze či osobnosti i ve vnějším vzhledu. Tento fenomén potvrzují předešlé výzkumy, a to zejména v behaviorálních aspektech obou subjektů. Podobnost ve fyzických charakteristikách, jako je barva vlasů a srsti, očí, tvar hlavy či výraz obličeje, byla předmětem zkoumání až v posledních letech. Nejvíce odborných prací nalezneme na majitele a jeho psa, naopak u chovatelů a koček se tímto tématem zabývalo velmi málo studií. Úkolem této bakalářské práce je zaměřit se na problematiku právě fyzické podobnosti mezi majiteli a jejich domácími mazlíčky, se speciálním zaměřením na psy a kočky. Cílem je zjistit, zda existuje souvislost mezi

vzhledem člověka a vzhledem jeho zvířete, a jaké faktory mohou tuto podobnost ovlivňovat.

V teoretické části této práce si představíme stručnou historii domestikace obou šelem, mechanismy výběru konkrétního zvířete a konečně samotnou podobnost člověka a jeho mazlíčka. Práce stručně představí problematiku podobnosti v osobnostních rysech mezi psem/kočkou a člověkem. Fyzické podobnosti mezi lidmi a jejich mazlíčky se pak budeme věnovat především a představíme různé metody přístupu k této problematice.

V praktické části práce se seznámíme s výzkumným designem a důvody jeho volby. Přiblížíme výzkumný problém a stanovíme výzkumné hypotézy, které se budeme snažit v dalších kapitolách objasnit. Následovat bude statistická část s interpretací výsledků, kde se pokusíme odpovědět na to, zda skutečně existuje fyzická podobnost mezi páníčky a jejich kočkami a psy, u kterého zvířete je případně markantnější a jaké faktory tuto podobnost mohou ovlivňovat. V závěru se zaměříme na soulad výsledků s dosavadními poznatky, limity studie, shrnutí práce a doporučení směrem k budoucím pracím, které by se rády věnovaly stejnému tématu.

Je podoba psa, ale i kočky a jejich chovatele biasem, jelikož si nápadně podobných párů častěji všímáme a následně si je pamatujeme, nebo je vzájemná podobnost ve vzhledu průkazná? Existují faktory, které by mohly výběr určitého zvířete podněcovat?

TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE ŠLECHTĚNÍ

Lidé jsou tvorové známí svým umem domestikovat různé druhy zvířat, a to zejména pro svou potřebu. Domestikace je proces umělého výběru, který můžeme znát i pod pojmem šlechtění. Během domestikace jsou preferováni jedinci, které charakterizuje určitá užitková vlastnost (typ osrstění, poskytování masa či vajec) a zároveň mají vhodné behaviorální znaky, z nichž zásadní jsou nebojácnost, ovladatelnost a důvěra k lidem bez projevů agrese. Výsledkem domestikace je tak populace jedinců významně odlišná od té původní (Serpell, 2013).

Domestikace není totéž, co ochočení, které slouží pouze k přizpůsobení chování zvířete v lidské přítomnosti. Lidé mají tendenci ochočit si různé druhy zvířat. Tato tendence může substituovat potřebu péče o lidské dítě, jelikož se jedná o mechanismus, který se vyskytuje u všech lidí po celém světě. Potřebu péče o cizí mládě nalezneme i u lidoopů (Boesch et al., 2010). Domestikace oproti ochočení selektuje žádoucí vlastnosti a přináší trvalou změnu linie. Základem domestikace je kontrola rozmnožování, z chovu jsou vyřazováni nevýhodní jedinci a tím se určuje genofond šlechtěného druhu. Domestikace změnila dějiny lidstva a umožnila rozvoj civilizace do dnešní podoby. Domestikovat se podařilo velké množství druhů zvířat napříč celou planetou (Clutton-Brock, 1992).

V první fázi domestikace nedochází k výrazným morfologickým změnám těla zvířete, pouze k nepatrnému zvětšení postavy. Zvíře je stále fyzicky nerozlišitelné od divoké formy. V druhé fázi se naopak škála fyzických rysů zprudka mění. Dalším rysem plné domestikace je i rozšíření druhu mimo oblast svého původního areálu, či nálezy předmětů spojených s chovem a domestikací zvířat (Serpell, 2013). Domestikace je dlouhý proces, během kterého jsou lidé výběrem zvířat pro budoucí křížení schopni modifikovat řadu fyziologických a behaviorálních rysů, generaci za generací (Galibert et al., 2011).

Zvířata, která byla z divočiny umístěna do zajetí, doprovází stejný přírodní výběr (Bekoff & Goodall, 2004). Důsledkem selekce jedinců se sníženou agresivitou jsou fyziologické změny v jejich těle, jako je oslabení a zmenšení žlázy produkující stresové hormony a změny v působení neurální lišty, jejíž buňky mají zásadní

význam během ontogenetického vývoje v utváření jedince (Zima, 2019). Tyto změny v genotypu mají vliv i na fenotypové změny, což jsou znaky, které je vidět pouhým okem. Mláďata domestikovaných jedinců jsou již několik málo generací po začátku umělého výběru fyzicky odlišná – srst může mít nové zbarvení, případně obsahuje světlejší skvrnitá místa, vzhled zůstává juvenilního charakteru, uši mají na rozdíl od svých předků svěšené (Clutton-Brock, 1992). Dále dochází ke změnám menstruačního cyklu a v následku toho ke kontinuálnímu rozmnožování, které již není vázáno na určité období v roce. V neposlední řadě je zdokumentován úbytek mozkové hmoty, a to v různém rozsahu u různých druhů zvířat. Nejmarkantnější úbytek je popsán u prasete domácího (*Sus domesticus*), u kterého se mozková hmota zredukovala o 35 % oproti divokému praseti (*Sus scrofa*), naopak u některých druhů, jako je liška obecná nebo myš domácí, nebyla redukce mozkové hmoty v důsledku domestikace zaznamenána (Zima, 2019). Soubor těchto znaků přitom nevzniká postupně, ale najednou. Tento fenomén, který je nazýván domestikačním syndromem, byl pozorován a detailně popsán během domestikace lišky obecné (*Vulpes vulpes*; Dugatkin, 2018).

V souvislosti s pojmem domestikace si většina lidí obvykle vybaví zvířata domestikovaná za účelem poskytování surovin (jako je např. vlna, hedvábí, med či mléko) nebo zvířata vyšlechtěná pro hospodářský užitek (skot, drůbež), případně zvířata chovaná za účelem práce (osel, kůň či velbloud). Existují však i zvířata, která byla domestikována čistě pro společenské účely, jako jsou například fretky nebo kanárci. Tato zvířata nemají přímý praktický užitek, i když by jej teoreticky mohla mít. Nalezneme i smíšené důvody k domestikaci, kam bychom mohli zařadit kočku a psa (Clutton-Brock, 1992). V následujících kapitolách se seznámíme s tím, jak tato unikátní spolupráce mezi lidmi a šelmami začala.

1.1 Pes

Čeleď psovitých neboli Canidae zahrnuje 38 recentních druhů a mezi nimi je i moderní pes *Canis lupus familiaris* jako poddruh vlka. Pes je jediným domestikovaným zástupcem, ačkoli i další druhy byly chovány zejména pro svou srst. Lišku se podařilo domestikovat v chovech na Sibiři až v moderní době (Dugatkin, 2018).

1.1.1 Historie druhu

Předek dnešního psa byl donedávna předmětem diskuzí, zejména kvůli obrovské fenotypové rozmanitosti ras/plemen¹ psů a tím pádem nedůvěře v jednoho možného předka. Díky moderním genetickým studiím se ale ukázalo, že předkem domácího psa je vlk *Canis lupus*, se kterým pes sdílí 98 % mitochondriální DNA namísto pouhých 92,5 %, které mají společné s kojotem *Canis latrans* (Galibert et al., 2011). Kojot byl dlouhou dobu považován za psího předka, jakožto za jeho nejbližšího divokého příbuzného.

Domestikace je postupný proces, a je proto velmi obtížné stanovit přesný čas a místo domestikace zvířete, kočky a psa nevyjímaje. Kostí vlků a raných hominidů byly pospolu nalezeny na několika místech světa, např. v Číně nebo Francii, s odhadem stáří 300 000 – 150 000 let (Galibert et al., 2011). Spíše než o počátku domestikace lze uvažovat o překryvu teritorií člověka a vlka, a to zejména proto, že hominidé v té době nebyli pravděpodobně domestikace ještě schopni. Postupně si na sebe oba druhy zvykaly a mohlo dojít k proto-domestikaci, kdy člověk sice vlky zabíjel pro kůži či ze strachu, ale ojediněle došlo i k případům ochočení vlčete, které si následně na lidskou přítomnost zvyklo. O psovi lze uvažovat ve chvíli, kdy je od původního vlčího předka morfologicky odlišitelný, přičemž archeologické nálezy naznačují, že předek dnešního psa se vizuálně příliš neodlišoval od vlka. Plemeno geneticky nejbližší proto-domestikovaným psům je zřejmě sibiřský husky (Germonpré et al., 2012).

Výchozí populace vlka obecného, ve které proběhla prvotní domestikace, již dnes zřejmě neexistuje. Genomické analýzy nasvědčují oddělení předka domácího psa od vlčí populace před posledním glaciálním maximem. Tito vlci pleistocenní populace, obývající glaciální stepi a tundru, vymřeli po skončení doby ledové a byli nahrazeni vlky z geograficky jižnějších oblastí. Doba začátku domestikace a geografický původ psa zůstávají sporné, nicméně je pravděpodobné, že došlo k více nezávislým pokusům o domestikaci vlků. Dataci doby umožňují zpřesnit molekulární metody,

¹ Rasa a plemeno je u psa terminologicky bráno jako synonymum (Cíсарovský, 2008).

které odhalí stáří reprodukční izolace vlka a psa z archeologických nálezů. Nejstarší molekulárně ověřený doklad domestikovaného jedince má stáří 33 tisíc let a pochází ze Sibíře (Ovodov et al., 2011). Pes je tak prvním domestikovaným zvířetem vůbec (Galibert et al., 2011) a je možné, že model domestikace psa posloužil jako model pro domestikaci ostatních užitkových zvířat.

1.1.2 Důsledky domestikace

Jelikož byl pes domestikován dříve než kočka (Taylor, 2008), je možné si všimnout určitých odlišností obou domácích šelem, které v důsledku toho plynou. Je obecně známo, že psi umí „číst“ lidské emoce, a to nejlépe ze všech druhů zvířat, dokonce lépe než naši nejbližší příbuzní – šimpanzi. Disponují také umem napodobit lidskou mimiku (Hare & Tomasello, 2005), čehož kočky nejsou (prozatím) schopny. Psi mají obličejový sval levator anguli oculi medialis, který jim umožňuje vytvoření typicky smutného pohledu „psích očí“. Převládal názor, že se tato dovednost vyvinula v průběhu domestikace, ale jelikož mají stejnou schopnost i kojoti, je pravděpodobnější, že se tento bazální znak modifikoval či ztratil u vlka (Cunningham et al., 2024). Na rozdíl od vlastností, které se v průběhu domestikace zvýraznily, vyvstaly i negativní důsledky. Dnešní pes disponuje na rozdíl od vlčího předka sociálními dovednostmi a schopností interakce s člověkem (Ferreira et al., 2023), má ale výrazně menší obsah mozkové hmoty a slabším čich a zrak (Taylor, 2008).

Zdá se však, že plemena, tak jak je známe dnes, neexistují příliš dlouho. Radiace psích plemen je nejvýraznější posledních 200 let, což navazuje zejména na rozvoj chovatelských praktik a jednotlivých chovatelských klubů (Bryan & Brock, 1988). Jelikož je variabilita dnešních psích plemen mnohem širší než kočičích plemen, je pes považován za nejunikátnější domestikované zvíře. Jen samotná velikost psa kolísá od jednoho kilogramu, které má např. čivava, do 100 kg, což váží např. mastiff. Velikost lebky i celkové kosterní soustavy je též velice proměnlivá. Psi byli selektováni a chováni pro specifické účely, což vedlo k vývoji široké škály plemen s rozmanitými fyzickými a behaviorálními vlastnostmi. Mnohé behaviorální rysy se stávaly časem extrémnějšími, což platí např. pro agresivitu, čichovou aktivitu, fyzickou sílu, výdrž, atd. (Wayne & vonHoldt, 2012).

Úloha psů je v lidské společnosti rozmanitá, od pracovního využití po důvěrného společníka. Psi pomáhají při lovu, přehánění stád, hlídání, v asistenční, policejní a záchranářské službě (Galibert et al., 2011).

1.1.3 Psí plemena

Počet plemen je stále předmětem diskuzí a číslo se neustále aktualizuje. Psími společnostmi je v současné době uznáváno více než 400 psích plemen po celém světě (takovou společností je např. American Kennel Club), avšak Desmond Morris, který se zabýval problematikou počtu jednotlivých psích ras celé roky, uvádí počet přes 1000 plemen (Morris, 2004). Důvodem této nesrovnalosti může být oficiální neuznání plemene jednotlivými chovatelskými společnostmi. Příkladem je nizozemský tulipánový pes (Embark Veterinary, 2025).

1.2 Kočka

Čeleď Felidae se tradičně dělí na dvě podčeledi. První podčeleď je Pantherinae, která má také přízvisko velké kočky, s rody *Panthera* a *Neofelis* a na podčeleď Felinae, tzv. malé kočky, kam patří i domestikovaná kočka domácí *Felis catus*. V rodu *Felis* nalezneme kromě kočky domácí další čtyři zástupce – kočku bažinou (*Felix chaus*), kočku černonohou (*Felix nigripes*), kočku pouštní (*Felix margarita*) a kočku divokou (*Felix silvestris*; Driscoll et al., 2009).

1.2.1 Historie druhu

Historicky se předchůdci kočkovitých šelem objevili zhruba před 35 miliony lety během eocénu, avšak vznik čeledi Felidae se datuje do doby miocénu, zhruba do doby před 10 až 11 miliony lety (O'Brien et al., 2008 in Serpell, 2013). Předkem kočky domácí je africká kočka plavá (Driscoll et al., 2007). Vědecký název kočky domácí je konsenzuálně určen jako *Felis catus*, vzhledem k možným obtížím s pojetím kočky plavé. Ta je totiž považována za samostatný druh (*Felis lybica*) i poddruh kočky divoké (*Felis silvestris lybica*). To je důvodem, proč se můžeme dočíst, že předchůdce kočky domácí je kočka divoká. Kočka divoká se však od kočky domácí liší v behaviorálních projevech. Pokusy o odchovy mláďat kočky divoké

končily povětšinou neúspěšně, pro její přílišnou bázlivost a nepoddajnost (Cameron-Beaumont et al., 2002).

Archeologické nálezy ukazují na africký nebo západoasijský původ domácích koček. Genetická analýza DNA ukázala, že předek kočky domácí byl domestikován v oblasti Úrodného půlměsíce (dnešní Turecko, Irák). Za nejdůležitější archeologický nález se považuje nález kočičích ostatků v blízkosti lidského pohřebiště na Kypru, kdy byla obě těla orientována týmž směrem a pohřbena s mnoha obětními předměty (Serpell, 2013). Jelikož se kočkovité šelmy přirozeně nevyskytovaly na žádném středomořském ostrově, dá se předpokládat, že byly na Kypr dovezeny loděmi. První důkazy o domestikaci koček pocházejí z doby před 8 000 až 10 000 lety (Nilson et al., 2022), kdy zároveň započala neolitická revoluce člověka, tj. přechod od lovecko-sběračského života k zemědělství (Driscoll et al., 2007). První vztah mezi člověkem a kočkou se tak začal tvořit díky jejich schopnostem lovit a zabránit ničení úrody a zásob nevídanými škůdci. Zvláštní postavení kočky získaly za doby starověkého Egypta. Egypťané kočky považovali za převtělenou bohyni Bastet a kočkám se tak dostalo královského zacházení a často byly i mumifikovány. Postupně se pak kočky dostávaly na všechny kontinenty, včetně Ameriky. Ve středověku se jejich postavení změnilo a to proto, že byly mylně spojovány s čarodějnictvím. Zajímavý je především fakt, že se jejich počet v té době tak zredukoval, že v 17. století došlo k nežádoucímu přemnožení krys, které přispěly k epidemii moru (Pfleiderer et al., 2013).

1.2.2 Důsledky domestikace

Pokud se zahrnou v úvahu kritéria domestikace, kočka byla plně domestikovaným zvířetem teprve posledních cca 200 let. Na kočku domácí se pohlíží jako na druh, který byl střídavě domestikován a opětovně zdivočel, případně byl znovu domestikován, a to na základě konkrétních ekologických a kulturních podmínek (Serpell, 2013). Lidská asistence, jako je poskytnutí úkrytu či jídla, není pro kočky nutně potřebná (Nilson et al., 2022).

To je důvodem, proč se kočka za poslední tisíce let nezměnila tak dramaticky, jako jiná domestikovaná zvířata. Kočka domácí je fenotypově i genotypově podobná svému divokému předku. V průběhu domestikace se ale začala měnit fyziologicky i behaviorálně – došlo ke změně objemu mozku nebo schopnosti adaptability. Vnější

změny můžeme spatřit již u samotné barvy srsti. Původní kočka měla srst nejčastěji kouřově šedivé barvy. Mezi nové odstíny kočičí srsti přibyla černá, modrá a bílá, ze kterých začaly postupně vznikat barvy další. Změna kvality srsti se objevila až následně. Vedle kočky krátkosrsté se vyskytly kočky dlouhosrsté, kadeřavé, ale také kočky bez srsti. To bylo zapříčiněno mutacemi, při kterých se určité typy chlupů nesprávně vyvinuly. Došlo ke změnám i v trávicí a smyslové soustavě. Střevo kočky domácí je delší než střevo kočky plavé. Nejpravděpodobnějším vysvětlením je odlišný typ a množství potravy, kterým se předchůdkyně a domácí kočka živí. Ostrost sluchu, čichu, chuti a zraku není již tak intenzivní, přičemž příčinou může být menší množství podnětů, které domácí kočky potřebují registrovat (Pfleiderer et al., 2013).

1.2.3 Kočičí plemena

U kočičích plemen je to podobně složité jako u těch psích a jejich počet podléhá neustálé aktualizaci. Dle FIFe – největší evropské organizace chovatelů koček, která zahrnuje i Českou republiku, je uznávaných plemen k roku 2024 celkem 51 (Fédération Internationale Féline, 2024).

2 VOLBA VHODNÉHO MAZLÍČKA MAJITELEM

Kromě typických mazlíčků, jako jsou právě kočky a psi, se můžeme setkat i s chovem mnohem exotičtějších zvířat. V České republice je populární další zajímavý fenomén, a to chov nejen větších či menších savců, ale i plazů, ptáků, hmyzu a dalších drobných zvířátek. Funguje zde mnoho chovatelských klubů a stanic a každý si tak může domov ozvláštnit mazlíčkem podle svého gusta. Co u člověka ale podněcuje preferenci pro výběr určitého zvířete? Jak je možné, že si někdo vybere do svého domova kočku a druhý spíše psa? Je tento typ chování dán geneticky, či vzniká v průběhu života? Volba vhodného domácího mazlíčka je nejednoznačné a komplexní téma. Existuje několik teorií, které vysvětlují, na základě jaké příčiny bychom mohli tento výběr realizovat. V této části práce si je přiblížíme.

2.1 Obecné principy výběru vhodného mazlíčka

Ukazuje se, že problematiku výběru konkrétního zvířete ovlivňují genderové stereotypy. Kočky si pořizují spíše dospělé ženy než muži, a to z 65 % (Perrine & Osbourne, 1998). Gender ovlivňuje i chování a čas strávený péčí o zvíře. Ženy na kočky častěji mluví, na což kočka reaguje častější vokalizací (Mertens, 1991). Ženy také vykazují směrem ke kočce vyšší pečovatelské sklony než muži (Glocker et al., 2009). Vzhled kočičích šelem je z hlediska percepce považován za velmi atraktivní – jejich tvar hlavy a velké oči jsou prvky dětského schématu (Frynta et al., 2013). Ukazuje se, že na kočky reaguje ženský systém odměny v mozku podobně, jako na lidské dítě, což by mohl být jeden z faktorů vyšší obliby koček u žen. Podobné závěry se nicméně ukazují i v interakci psa a jeho pána. Při vzájemném pohledu psa a jeho majitele z očí do očí se v mozku člověka vylučuje oxytocin a hladina je tím vyšší, čím déle tento oční kontakt trvá (Sapolsky, 2019). Přímý oční kontakt obou aktérů vede i k dalšímu fenoménu, kdy se mozkové vlny psa a člověka synchronizují (Ren et al., 2024). Tento nedávný objev potvrdil, jak silné pouto mezi člověkem a psem může vzniknout – mezi jinými savci nebyl tento jev dosud pozorován. Systém

odměny v mozku může evolučně vysvětlit biologicko-chemické aspekty lidské obliby zvířat.

Vzájemný vztah žen ke kočkám a mužů ke psům lze vyložit i skrze mužsko-ženskou polaritu. Kočky jsou považovány za elegantní, čistotné a nezávislé zvíře, naopak pes je předvídatelný, divoký a věrný. Polarita kočka-pes se projevuje jak v percepce samotných jedinců, tak i při posouzení ostatními lidmi. „Kočí lidé“, tj. lidé, kteří preferují kočky před psy, se vnímají jako více femininní a „psí lidé“, kteří chovají psa a nikoliv kočku, zase více maskulinní. Psí lidé jsou zároveň i svým okolím vnímáni jako maskulinnější a dominantnější (Bessisso, 2020). Kočí lidé (zejména muži) jsou naopak vnímáni jako více femininní a více submisivní (Perrine & Osbourne, 1998).

Výběr konkrétního plemena ovlivňují obecně tři faktory: vzhled zvířete, osobnost (temperament) a sociální chování vzhledem k budoucímu osvojiteli (Weiss et al., 2012). Tyto faktory se zdají být stejně důležité napříč všemi věkovými skupinami a plemeny. Pokud si lidé pořizují psa, relativně zřídka kupují čistokrevného jedince s průkazem původu (22 %), běžněji si pořídí spíše křížence (38 %) či psa konkrétní rasy, ale bez průkazu původu (38 %). U koček se jedná především o nalezence či kočku z útulku, a to z 84 %, jen 7 % majitelů má doma kočku od chovatele, kočku s průkazem původu má doma minimum majitelů (5 %; Generali česká pojišťovna, 2023).

Pokud je zvíře vybíráno z útulku, je výběr samozřejmě omezen dostupnými možnostmi. Některé studie našly výraznější sklony adoptovat čistokrevné rasy psů, menší rasy psů nebo případně psy určité barvy. Mezi populárnější barvy srsti patří dle autorů bílá, šedá a zlatá (Posage et al., 1998). Z behaviorálních vlastností se pokládá temperament za nejdůležitější charakteristiku pro výběr psa z útulku (Wells & Hepper, 1992). U kočky byla nalezena preference pro určité prvky osobnosti a vzhledu, z behaviorálních charakteristik to byla např. hravost a přátelské chování (Gourkow & Fraser, 2006). Způsob podání informace o psovi nebo kočce útulky se ukázal rovněž jako velmi důležitý. Pokud bylo namísto slovního spojení „toulavé zvíře“ zdůrazněno, že se majitel svého mazlíčka vzdal, byla to atraktivnější informace pro případné nové majitele. Kočky nejsou však tak často adoptovány jako psi, častěji se do svých nových domovů dostanou zachráněné z ulice. Oproti psovi,

který je takto pořízen v jednom ze sta případů, u kočky má tento způsob adoptování zvířete největší podíl (Černá, 2019).

Chovatelé se zdají být obecně náročnější oproti osvojitelům a více dbají na konkrétní rasu či plemeno (Weiss et al., 2012). V České republice jsou oblíbenější malá plemena psů (ze 40 %), spíše než střední (30 %) a velká plemena psů (30 %, Generali česká pojišťovna, 2023). Na pomyslném žebříčku v oblíbenosti se již roky drží stejná plemena – zejména německý ovčák a jezevčík (Novotná, 2023). O další místa se tradičně dělí čivavy, stafordští bulteriéri, border kolie a labradorští retrívři. Nejoblíbenější plemena mohou prezentovat to, co lidé od psů očekávají. U retrívrů hledají především rodinného psa, u border kolie parťáka na sport a u čivavy malého mazlíka (Českomoravská kynologická unie, 2023). V případě, že si chovatel pořídí šlechtěnou kočku, tak si s největší pravděpodobností vybere jedno ze čtyř plemen; mainská mývalí kočka je statisticky nejoblíbenějším kočičím společníkem, následovaná je britskou krátkosrstou kočkou a za nimi se umístil ragdoll se sibiřskou kočkou (Malina, 2023). I u koček jsou pomyslné příčky v oblíbenosti zastoupeny již několik let stejnými plemeny. Důvodem může být to, že všechna zmiňovaná kočičí plemena jsou charakterizována nekonfliktní, milou a společnost vyhledávající povahou, proč se hodí do rodin s dětmi. První zmiňovaná, mainská mývalí, je známá pro svou přátelskou povahu připomínající spíše psa než kočku. Může to být jeden z hypotetických důvodů, proč se především toto plemeno těší takové oblibě – přece jen jsou psi v českém prostředí žádanějším mazlíčkem než kočky.

2.2 Problematika podobnosti mezi mazlíčkem a jeho pánem

Tendence vybrat si mazlíčka podobného sobě samému může být klíčový faktor ve výběru konkrétního plemene. Povědomí o podobnosti mezi pánem a jeho zvířetem je obecně rozšířené (Blažek, 2005). V této části se zaměříme na možnou příčinu takového chování, na jednotlivé charakteristiky podobnosti a studie, které se tomuto jevu věnují.

Teorie podobnosti může být zapříčiněna více zákonitostmi, jedním se zdá být vliv narcismu (Alvarez & Jaffe, 2004), druhým vysvětlením může být postupné

připodobňování se vlivem společného soužití (Roy & Nicholas, 2004a) nebo lze mluvit o asortativním párování (Alvarez & Jaffe, 2004).

2.2.1 Podobnost v osobnosti a behaviorální faktorech mezi mazlíčkem a jeho pánem

Osobnost a temperament může být jedním z faktorů výběru mazlíčka. V úvodu do problematiky osobnosti u koček a psů je vhodné vysvětlit, co se pod pojmem osobnost označuje u člověka. Definice osobnosti u člověka je velmi mnoho, proto si pro účely této práce vybereme a definujeme pouze jednu. David C. Funder (2001) osobnost definuje jako charakteristické vzorce myšlení, emocí a chování spolu s psychologickými mechanismy, které se za nimi mohou skrývat. Osobnost člověka lze chápat a měřit pomocí různých testů, mezi dnešní nejužívanější testovou baterií patří Big Five. Ten vznikl z původního šestnácti faktorového osobnostního dotazníku, který sestrojil Cattell v roce 1963. BigFive je jeho zjednodušením a měří osobnost na pěti-faktorovém modelu. Za každým faktorem pak najdeme jeden osobnostní rys – otevřenost vůči zkušenosti, svědomitost, extraverci, přívětivost a neuroticismus (Digman, 1990).

Na popularitě nabírá téma, zda jsou majitelé psů osobnostně odlišní od majitelů koček. Některé studie přinášejí výrazné odlišnosti u obou skupin. Gosling a jeho kolegové (2010) použili BigFive a poukázali na vyšší osobnostní skóre v extraverci, přívětivosti a svědomitosti u majitelů psa oproti skóřům u majitelů koček. „Kočkomilové“ skórovali více v otevřenosti vůči zkušenosti, ale i neuroticismu. Podobné zjištění – že emoční stabilita kočičích pánů a dam je snadno narušitelná, jsou častěji negativističtí, nervózní a úzkostní, potvrzuje i Černá (2019). Guastello a její kolegové (2017) rozšířili tyto výsledky použitím šestnácti faktorového osobnostního modelu a u majitelů koček poukazují na introvertní ladění osobnosti, dále kočičí páníčky definují jako plaché, samotářské, nezávislé a soběstačné. Psi páníčci jsou dle jejich výsledků vřelí, společenštití, expresivní a pragmatičtí. Ochotu pomáhat a upřednostňovat spolupráci oproti samostatnosti u majitelů psů našla rovněž i další práce (Černá, 2019). Je vhodné zdůraznit, že dostupné výzkumy jsou korelační a z výsledků nemůžeme interpretovat příčinu či samotnou existenci vztahu. Je možné, že neurotický páníček kočky mohl být neurotický již před

pořízením zvířete, stejně tak jako je možná varianta, že pořízení kočičího parťáka mělo negativní vliv na člověka, a ten se stal neurotickým až následně.

U ostatních druhů zvířat již léta převládá spor o to, zda mají nebo nemají osobnost. Vědecká obec se zdráhá u ostatních živočišných druhů kromě člověka mluvit o osobnosti (Gosling & John, 1999), proto se v novodobé literatuře ustálil pojem behaviorální syndrom (Špinka et al., 2024). Chování živočicha závisí prvně na prostředí, ve kterém se nachází. Pokud je prostředí velmi variabilní a nestálé, je evolučně výhodné chovat se taktéž variabilně. Pokud se v prostředí vyskytuje vysoký stupeň jistoty a stálosti, může živočich odpovídat chováním pomocí vrozených vzorců. Mimo to je behaviorální odpověď živočicha modifikována genetickými, fyziologickými a vývojovými procesy. Jedinec si vytvoří a udržuje určitou behaviorální strategii a tím se tvoří odlišné typy personalit, jelikož je každý jedinec přizpůsobený odlišnému typu prostředí, kompetičním tlakům, predaci, atd. Různé typy personalit zároveň utváří rovnováhu v systému. Tento soubor reakcí se konzistentně projevuje v celém životě jedince. Rozdíly v souborech reakcí mezi dvěma jedinci se nazývají personalitou. V odborné literatuře je personalita označována termínem *animal personality*, přičemž pojmem není myšlena komplexní osobnost zvířete, ale pouze stálost určitého osobnostního rysu, kterým se jedinci mezi sebou odlišují. Osobnostní rysy označují individuální rozdíly v chování, které jsou konzistentní v čase a v určitém prostředí (např. zvědavější jedinec). Takto se rozpoznává na 638 primárních atributů, v praxi se ale užívá již zmiňovaná Velká pětka osobnostních gradientů – na pěti osách je hledána odpovídající pozice jedince v otevřenosti, svědomitosti, extraverci, přívětivosti a emoční stabilitě. Tyto gradienty osobnostních rysů jsou získávány faktorovou analýzou či analýzou behaviorálních parametrů zjišťovaných pozorováním nebo výkonem v testech. Nejčastěji se mluví o gradientu zvládání stresové situace, gradientu agresivity, gradientu míry explorační a gradientu odvahy v potenciálně nebezpečných situacích. Behaviorální syndrom označuje propojení jednotlivých osobnostních rysů do jednoho celku. V tomto celku pak mohou existovat vazby mezi jednotlivými rysy – někteří jedinci s vyšší mírou odvahy jsou zároveň agresivnější, jedinci bázlivi jsou zároveň méně agresivní (Špinka et al., 2024).

Jedny z prvních studií zkoumající osobnostní rysy u domácích zvířat se zaměřily na jejich behaviorální projevy. Díky systematickému pozorování jedince a následnému

okódování jednotlivých behaviorálních projevů vznikly etogramy. Jedinec byl následně vystaven novým podnětům nebo neznámým osobám a sledovala se frekvence výskytu daného etogramu (Gartner, 2015). Jelikož tato metoda nezajišťuje dostatečnou reliabilitu, jako další možnost se ukázalo elegantnější řešení – subjektivní pozorování zvířete majitelem či ošetřovatelem. Dnes jde o nejužívanější a dosud nejspolehlivější metodu, jelikož není třeba přítomnosti výzkumníka, který může chování zvířete zkreslovat. Měření probíhá na Likertově škále a data jsou následně konsolidována do řady osobnostních dimenzí (Lowe & Bradshaw, 2001). Třetí metodu představuje měření fyziologických projevů zvířete. Mezi výzkumníky se však netěší takové oblibě jako první dvě metody.

Ačkoli je pozorování a subjektivní měření osobnostních rysů cestou k popsání personality u zvířat, má tato metoda svá úskalí. Prvním problémem je validita naměřených výsledků. Další překážkou je silná nekonzistence v názvosloví i počtu nalezených složek osobnosti. U koček např. Bennett a jeho tým (2017) poukazují na šest dimenzí osobnosti – hravost, nervozitu, přívětivost, dominanci, vyžadování pozornosti a důvěřivost, další studie ale pojmenovala pouze pět takových dimenzí – otevřenost, klidnost, přívětivost, aktivnost a přítulnost k člověku (Kaleta et al., 2016). Se stejným problémem se potýkají na psa zaměřené studie (Gartner, 2015). Některé odborné práce porovnávají tzv. behaviorální profil člověka a jeho mazlíčka – kočku (Žežulková, 2019; Gosling & Bonnenburg, 1998) nebo psa (Ley et al., 2008). Jinými slovy se zaměřují na to, zda můžeme osobnostní dimenze porovnávat mezi různými druhy zvířat. Některé studie našly v této oblasti signifikantní výsledky. Evans a tým (2019) našli pozitivní korelaci mezi impulzivitou a dominancí majitele a týmiž osobnostními dimenzemi u jeho kočky. Studie Ley a týmu (2008), zaměřená na porovnání osobnostních charakteristik u člověka a psa, poukázala na pět osobnostních charakteristik, které jsou si velice podobné, přičemž nejsilnější korelace byla nalezena pro extraverci a neuroticismus.

Osobnostní rysy u zvířat, na které byly všechny výše zmíněné studie zaměřené, jsou ovlivnitelné mnoha faktory – od genetických vlivů, po konkrétní plemeno, kastrování, věk, pohlaví, socializaci během senzitivní periody, vztahem svého páníčka k danému zvířeti či se mohou měnit v závislosti na tom, zda jde o bytového/venkovního mazlíčka (Žežulková, 2019).

Nabízí se několik vysvětlení pro naměřené souvislosti mezi osobnostními faktory obou subjektů. Některé studie nabídly názor, že osobnost jednoho subjektu může ovlivnit osobnost druhého subjektu, jinými slovy časem dojde k jejich konvergenci (Roy & Nicholas, 2004a). Osobnost člověka se opravdu s věkem mění, starší lidé vykazují vyšší míru emocionální stability, sebekontroly a vřelosti (Roberts & Mroczek, 2008), ale longitudinální studie ukazují, že podobnost lze najít již v samotném prvotním výběru a nemusí se tedy jednat o efekt postupného připodobňování (Bleske-Rechek et al., 2009). Osobnost psa ani kočky tedy zřejmě neovlivňuje osobnost majitele, což dokázala i studie Siegford a jejích kolegů (2003), kdy i v případě adopce kočky jinými majiteli se kočičí osobnost nezměnila. Dalším z důvodů může být podstata projekce, kdy si majitel promítne své osobnostní rysy do domácího mazlíčka (Brown & McLean, 2015). Toto vysvětlení se ale ukázalo jako nepravděpodobné, protože Turcsán a kolegové (2012) požádali o účast při hodnocení osobnostních charakteristik psa mimo majitele i další osobu, která psa znala a výsledky obou osob byly ve značné shodě.

Studie zabývající se behaviorálním profilem zvířat mohou mít přímé praktické využití. Například u psů může být schopnost poznat jejich osobnost využita útulky, které mohou v rámci adoptivního procesu najít ideálního majitele, např. pokud člověk hledá u psa specifický rys nebo parťáka k rodině. Podobně by určité osobnostní rysy mohly mít benefit pro organizace, které se zabývají výcvikem služebních, vodících či pro vojenské účely cvičených psů. Vědomí určitých vlastností svého psího mazlíka může pomoci při návštěvách veterinárních klinik nebo při rozvoji psychických problémů, jako je například úzkost nebo agresivita (Ley et al., 2008). U koček bychom povahové rysy mohli využít ve výběru konkrétního zvířete do felinoterapie (Budzińska-Wrzesień et al., 2012).

2.2.2 Podobnost fyzická mezi mazlíčkem a jeho pánem

V předešlé kapitole jsme si ukázali, že charakteristikou vzájemné podobnosti mezi majitelem a jeho mazlíčkem může být osobnost a chování. Další studie nicméně naznačují, že podoba se může týkat i vzhledu. Podobnosti ve fyzických rysech člověka a mazlíčka se věnovala celá řada výzkumů. Na rozdíl od behaviorálně a osobnostně zaměřených studií, které se věnují podobnosti člověka a různých druhů

domácích mazlíčků, od fretek, přes králíky až po koně, existují dostupné vědecké publikace na téma fyzické podobnosti pouze na dyádu člověk a pes.

V rámci studie z Venezuely měly pokusné osoby v experimentu přiřadit portréty psů k jejich právoplatným majitelům, přičemž byl počet správných přiřazení významně vyšší než náhodné hádání, které bylo simulováno počítačem (Payne & Jaffe, 2005). Japonský tým (Nakajima et al., 2009) se po vzoru venezuelského týmu zabýval stejným tématem. Záměrem bylo experiment zopakovat na více homogenní populaci, jelikož ve Venezuele žije etnicky pestřejší populace obyvatel nežli v Japonsku. Úkolem nezávislých hodnotitelů bylo spojit pár člověka a psa, tak, jak k sobě zřejmě patří. Na sadu po pěti fotkách psa a člověka byla nastavena očekávaná náhodná hranice jednoho správného páru. Výsledky byly signifikantní, tudíž bylo správné párování nalezeno ve větším počtu případů než v náhodném. Zároveň nebyl nalezen žádný efekt v úspěšnějším párování majitelů a jejich psů, pokud respondent, spojující dyádu, byl rovněž majitelem psa či milovníkem psů. Zajímavý výsledek studie byl také ten, že se do jisté míry potvrdilo tvrzení Corena (1999), který předdeslal, že ženy s dlouhými vlasy mají tendence vlastnit psa s dlouhými svěšenými ušima a krátkovlasé ženy mají doma naopak psa s ušima vztyčenými. Psích plemen se vztyčenými ušima není mnoho, jelikož jsou svěšené uši juvenilního vzhledu následkem domestikace. Mezi výjimky můžeme zařadit například rasu papillon, čivavu, německého a belgického ovčáka, shiba-inu nebo pomeraniana. Deset z 15 dlouhovlasých žen opravdu vlastnilo psa se svěšenými ušima a sedm z devíti žen mělo psa s ušima špičatými posazenými vzhůru. Překvapivě tak u obou studií nebyla potvrzena teorie stereotypů, a to, že si ženy vybírají menší plemena a kočky spíše než muži. Oproti tomu přinesl tým Budge a kolegů (1997) opačný výsledek. Analýzou prokázali významný efekt stereotypů ve výběru mazlíčka, přičemž použili stejnou metodu posuzování dyád člověk-pes a člověk-kočka. Muži byli spojováni s většími plemeny psů a ženy s menšími plemeny psů nebo s kočkami.

Oba výše zmiňované týmy (Payne & Jaffe, 2005; Nakajima et al., 2009), které sice našly signifikantní výsledky, když majitelé a jejich psi byli úspěšně rozpoznáváni nezávislými dobrovolníky, připouštějí několik nesrovnalostí. Majitelů jednotlivých psů se při sběru fotografií ptali, zda si zvíře pořídili v souladu s konkrétní preferencí. Někteří majitelé si dle předpokladů vybírali konkrétní plemeno, jiní ale nikoli. Zajímavé je, že obě tyto skupiny páníčků byly spojovány se svými zvířaty se stejnou

úspěšností. Odborníci předpokládali, že skupina, která si vybrala cíleně určité plemeno, by se měla svým čtyřnohým přátelům podobat více než skupina druhá. Preference se ovšem měří dosti obtížně, jelikož volba nemusí být vědomá a člověku dostupná (Luo, 2017).

Stejný tým vědců se o pár let později podíval na to, v čem konkrétně se lidé a jejich psi podobají, který konkrétní fyzický rys za touto podobou stojí (Nakajima, 2013). Sběr fotek byl stejný jako v předchozím výzkumu. U majitelů byla použita profilová fotka obličeje po ramena s lehkým úsměvem, u psů oblast hlavy. Některé sady fotek, které respondenti hodnotili, měly zakrytou oblast očí, jiné oblast úst. Výsledky ukazují, že se respondenti při hodnocení podobnosti řídili tvarem a celkovým vzhledem očního okolí. Jelikož byli ale všichni participant Japonci s tmavými očima, barva očí je zřejmě irelevantní. Studie, která by se zaměřila na západní či více heterogenní společnost, není v této oblasti výzkumu k dispozici.

Některé studie poukázaly na vliv obezity při hodnocení podobnosti majitele a jeho psa (Kienzle et al., 1998), jiné naopak tento faktor zavrhuje (Nakajima, 2013).

Nabízí se otázka, dle jakého principu si člověk vybírá fyzicky sobě podobné zvíře. Práce Morrise a kolegů (2002) naznačuje, že za výběrem konkrétního domácího mazlíčka může stát asortativní párování. Christina Payne a Klaus Jaffe z univerzity v Caracasu (2005) tento názor potvrzují a popisují výběr konkrétního plemene u psa pomocí asortativního párování. Své tvrzení postavili na principu homogamie a imprinting-like efektu, jelikož se zdá, že se tyto mechanismy uplatňují adaptivně a jako ustálený obecný algoritmus v průběhu života (Blažek, 2005). Vizuální paměťové schéma, které vzniká u pozitivního asortativního párování, může být kritérium pro krásu, podle kterého si člověk vybírá partnera i domácí zvíře.

Asortativní párování je nenáhodný výběr partnera, a to na základě psychických, fyzických či behaviorálních charakteristik (Alvarez & Jaffe, 2004). V případě, že se partneři párují na základě sobě-podobnosti, hovoříme o homogamii (a také o pozitivním asortativním párování). Existuje také výběr na základě sobě-odlišných znaků, který se nazývá heterogamie, extrémní případ je označován jako komplementarita (jinými slovy negativní asortativní párování; Thiessen & Gregg, 1980).

Pozitivní asortativní párování je pozorovatelné napříč celou živočišnou říší, bylo nalezeno v 90 % případů u 254 živočišných druhů z pěti taxonů (Jiang et al., 2013). U člověka je toto téma systematicky zkoumáno a v mnoha studiích bylo potvrzeno, že se páry vzájemně podobají, a to jak v socioekonomickém statutu a vzdělání (Luo, 2017), tak i ve fyzických charakteristikách, jako je například vzhled, tělesná výška, BMI (pro přehled viz Dachsová, 2020). U partnerů je míra vzájemné podobnosti vyšší než u náhodně spárovaných jedinců, a to napříč všemi porovnávanými charakteristikami (Štěrbová et al., 2017). Princip homogamie lze nalézt nejen u heterosexuálních párů, ale také u homosexuálů (Valentova et al., 2017). Výzkumy navíc ukazují, že zřejmě existuje již vrozená preference pro homogamii (Valentova et al., 2017). Samotný výběr je ale limitován nutností dělat kompromisy, konkurencí na tzv. partnerském trhu či proximitou (pasivním mechanismem, kdy k vzájemné podobnosti partnerů dochází v důsledku sociální či geografické blízkosti; Kalmijn & Flap, 2001). Tendence mít sobě-podobného partnera může mít proto silnější efekt než reálný výběr, právě z důvodů uvedených výše.

Kromě homogamie můžeme do pozitivního asortativního párování zařadit také imprinting efekt, který byl velmi dobře popsán na mláďatech ptáků (Lorenz, 1937), později také u savců. Jedná se o fenomén, kdy si mládě vtiskne čili zapamatuje určité charakteristiky rodiče, kterého poté následuje. Imprinting tak významně zvyšuje šance na přežití do dospělosti (Lorenz, 1937). Jedinec si na základě tohoto principu hledá v dospělosti i potencionálního partnera – tj. takového, který se podobá jeho vlastním rodičům. Je možné, že podobný princip funguje i u člověka, kde byl tento fenomén pojmenován jako imprinting-like efekt. Imprinting-like efekt byl popsán především na dyádě partner a rodič opačného pohlaví (Štěrbová, 2016). Není však jasné, zda si subjekt partnera hledá na základě sobě-podobnosti či imprinting-like efektu, jelikož s rodiči sdílíme mnoho společných genů a homogamie i imprinting-like efekt tak od sebe lze složitě oddělit (Dachsová, 2020).

Z evolučního hlediska může být homogamie i imprinting-like efekt vysvětlen teorií příbuzenského výběru dle Hamiltona (1964). Mezi příbuznými jedinci se vyskytuje vyšší míra altruismu než mezi těmi, kteří příbuzní nejsou. Geneticky příbuzné pak lze rozpoznat podle vnějšího projevu genetiky – tzv. fenotypu.

Je možné, že princip asortativního párování člověk (nevědomě) aplikuje i na další oblasti života, jako je například výběr domácího zvířete. Nejsilnější efekt homogamie a imprinting-like efektu byl nalezen u socioekonomických a fyzických charakteristik, včetně obličejových rysů (pro přehled; Dachsová, 2020). Právě shoda ve fyzických charakteristikách by mohla tuto teorii podpořit. K dispozici je i další vysvětlení pro výběr sobě podobného mazlíka ve fyzickém vzhledu – tzv. efekt preexpozice. Tím, že se vidíme každý den v zrcadle, se tato fyzická „preference“ může projevit i v dalších oblastech života (Coren, 1999).

Vzhled se tak kromě dalších faktorů, jako je osobnost nebo věk, ukázal jako významná charakteristika ve vztahu pán a jeho mazlíček. Ačkoli výsledky studií zaměřené na fyzickou podobnost člověka a jeho mazlíčka přicházejí se zajímavými závěry, jen velmi málo studií se této problematice věnuje. V případě dyády kočka a člověk nebyl takový výzkum dosud realizován. Obecně může být důvodem menší rozmanitost kočičích plemen, a tedy menší heterogenita ve velikosti těla, tvaru a velikosti hlavy či ve zbarvení, nežli je tomu u psů. Pokud se v případě fyzických rysů člověk při výběru mazlíčka orientuje především na tvar obličeje, barvu či případně oblast očního okolí, jak naznačily dostupné studie, dá se podobný trend usuzovat i u kočičovitých šelem.

EMPIRICKÁ ČÁST

3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A TYP VÝZKUMU

V mnoha studiích byla prokázána podobnost v osobnosti mazlíčka a osobnosti jeho pána, a to jak u psů, tak u koček (např. Gartner, 2015; Gosling et al., 2010; Gosling & John, 1999; Ley et al., 2008; Perrine & Osbourne, 1998). Tato práce si dala za cíl potvrdit nebo vyvrátit fakt, zda se podobnost mezi člověkem a psem, případně kočkou, dá nalézt i v jiné než osobnostní charakteristice – a to ve vzhledu. Tento fenomén sice některé práce potvrzují (Payne & Jaffe, 2005; Nakajima, 2013; Nakajima et al., 2009), jelikož však byly provedeny pouze v rámci dvou států a na malém vzorku respondentů, nemůžeme tyto závěry generalizovat. Ačkoli je tato výzkumná oblast chudá na odborné práce, je evidována mnoha laiky (Blažek, 2005). Výskyt fenoménu fyzické podobnosti mezi chovatelem-mazlíčkem je tedy stále nejasný. Tato bakalářská práce je unikátní v tom, že narozdíl od podobnosti člověk a jeho pes se tématem fyzické podobnosti mezi člověkem a jeho kočkou dosud žádná jiná studie nezabývala.

3.1 Cíle výzkumu a hypotézy

Cílem této práce je zjistit, zda je podobnost ve vzhledu mezi chovatelem a jeho mazlíčkem signifikantní, přičemž jsme se zaměřili na psy a kočky, jakožto nejběžnější zvířecí společníky v českých domácnostech. V české republice je chováno přes dva miliony psů a milion a čtvrt koček, v domácnostech tak s nimi žije více než polovina dospělých Čechů (Statista Research Department, 2025). Fyzickou podobnost jsme se rozhodli prezentovat pomocí fotek dobrovolníků a jejich zvířecích společníků. Dalším úkolem je zjistit, zda si jsou psi se svými páníčky podobní stejně, jako kočky se svými chovateli. Jinými slovy, zda je vnímaná fyzická podobnost mezi páníčky a psy (Nakajima, 2013; Nakajima et al., 2009; Payne & Jaffe, 2005; Roy & Nicholas, 2004; Coren, 1999) hodnocena obdobně jako podobnost mezi chovateli a jejich kočičími parťáky.

Dílčím cílem je zjistit, který fyzický rys by mohl celkovou podobnost nejvíce vysvětlovat. Je pravděpodobné, že se člověk při samotném výběru orientuje na konkrétní povahové i fyzické rysy, což naznačuje teorie asortativního párování². Jelikož se pouze jedna dosavadní studie zaměřila na konkrétní fyzický rys – a to na oblast očního okolí – rozhodli jsme se zařadit tento faktor do našeho výzkumu také. Kromě oblasti očního okolí se ale člověk může při výběru soustředit i na další fyzické rysy, může např. preferovat určitý tvar hlavy, uší či barvu a délku srsti. Jelikož se právě barva srsti zdá jako jeden z určujících faktorů, který byl popsán při výběru psů (Weiss et al., 2012), zahrnuli jsme rys podobnosti dle srsti zvířete a vlasů člověka do hodnocení sobě-podobnosti taktéž. Dá se předpokládat, že u koček hraje barva a délka srsti stejně důležitou roli jako u psů.

V neposlední řadě je hypotézou, zda respondenti hodnotitelé, kteří sami vlastní zvíře, budou v hodnocení podobnosti mezi chovatelem a zvířetem úspěšnější než hodnotitelé bez domácího mazlíka. Jelikož ta první skupina respondentů sama výběr domácího mazlíka uskutečnila, mohla by být úspěšnější při rozpoznání fyzických rysů mezi dyádou.

3.2 Typ výzkumu

Pro realizaci praktické části bakalářské práce byl zvolen kvantitativní design výzkumu, a to z důvodu získání relevantních dat v kýženém množství. Cílem kvantitativního výzkumu je porovnávací studie jednoho nebo více souborů kvantitativních dat, které jsou vyjádřeny v podobě číselných hodnot (Punch, 2008). Případným dalším krokem je určit, zda jsou rozdíly mezi soubory statisticky významné. Na základě rešerše tématu byla mezi zkoumané proměnné zahrnuta podobnost člověka a jeho zvířete (kočka/pes).

² Výběr nemusí být vědomý, spíše probíhá, tak jako asortativní párování, na nevědomé úrovni.

4 CHARAKTERISTIKA SOUBORU

Vzhledem k teoretickým předpokladům studie, že si člověk svého domácího mazlíčka vybírá podle obecně platného ustáleného mechanismu (Morris et al., 2002), byl výzkumný soubor dobrovolníků osloven na základě zvážení této skutečnosti: cílem byli takoví chovatelé, kteří si nevybrali své zvíře náhodně, ale naopak měli předem danou preferenci. Jinými slovy: zvíře nedostali, nenašli na ulici, nezdědili a pokud si jej adoptovali, cíleně si jej sami vybrali. Výzkumný nábor byl cílený, definovaný pomocí určitých kritérií. Abychom v co největší míře zabránili pro naši práci sběru nevhodného vzorku respondentů, byl sběr fotek uskutečněn na specifických místech. Na základě úvah se dá předpokládat, že majitelé, kteří se o zvíře vzorně starají a poskytují mu nadstandardní péči (v případě psa jej např. trénují, v případě kočky jej zapojují do výstav), budou páníčky svých vysněných zvířat, která splňují kritéria na určitý fyzický vzhled.

Nábor výzkumného souboru proběhl částečně osobně a částečně online, vzhledem k náročnému sběru dat v terénu, který byl specifický především špatně kontrolovatelnými proměnnými (nedostatkem času respondentů, počasím, stresujícími faktory působící na zvířata kvůli přítomnosti cizí osoby, neochotou zvířat pózovat), což se ukázalo jako klíčový problém následné kvality fotek. Zejména u koček bylo focení v cizím prostředí velmi náročné a pro zvířata viditelně stresující. Polovina „kočičích“ dobrovolníků byla oslovena na Mezinárodní propagační výstavě koček, která proběhla v TOP hotelu v Praze dne 21. 4. 2024. Stejně tak zhruba polovina „psích“ dobrovolníků byla oslovena na cvičícím hřišti v lesoparku Vratislavice v Liberci dne 27. 4. 2024. Zbývající část souboru byla oslovena skrz online prostředí. Informace o náboru fotek dobrovolníků a jejich zvířat do studie byla zveřejněna přes Facebook na konkrétních soukromých skupinách. V případě koček se jednalo o skupinu „Můj život s kočkou“ a „Kočí poradna“, v případě psů „Pejskaři z Libereckého kraje“ a „Pejskaři ze severních Čech“. Cílem bylo pracovat se vzorkem takových zvířat, která splňují majitelovu preferenci. Nábor v online prostředí tak zahrnoval motivované respondenty, kteří se o mazlíčka zajímají a

starají, což zahrnuje i skupinové sdílení rad a případných problémů o chovu na online platformě.

Fyzický nábor souboru probíhal kontinuálně a výběr byl příležitostný, oslovení byli všichni majitelé psů i koček, kteří se na daném místě a v daném čase nacházeli, přičemž fotky byly pořízeny tehdy, pokud oslovení s účastí ve výzkumu souhlasili. Fotografie člověka byla focena jako profilová fotografie zaměřená na obličej a ramena. Instrukce bezprostředně před fotografováním obsahovaly připomínku, aby se respondent tvářil co nejvíce neutrálně, případně se jen mírně usmál. U zvířat byla focena celá postava, zepředu či z boku a tak, aby byla dobře viditelná hlava. Postup pořizování fotografií jsme zvolili podobný jako Nakajima a kolegové (2009), včetně instrukcí. Jediný rozdíl byl ve fotografii zvířete, jelikož zmíněná studie využila do analýz pouze hlavu (profilový obrázek) zvířete. Z důvodu zachování kvality fotografií a jejich jednotnosti mezi psy a kočkami byla ale v naší práci využita celá postava zvířete. U koček hrozilo, že by fotografie, v případě dodatečného ořezu a zmenšování velikosti, významně ztratila na kvalitě. Dalším důvodem pro toto rozhodnutí byl fakt, že kočičí zbarvení a míra osrstění obličejové části nemusí odpovídat celému tělu. Např. somálská nebo angorská kočka mají výrazně huňatý ocas oproti zbytku těla (Fédération Internationale Féline, 2024). Některá zbarvení srsti je vhodná vidět na celém kožichu, aby posuzovatelé fotek majitele a kočky mohli porovnat podobnost barvy srsti a vlasů, na kterou jsme se mimo jiné dotazovali.

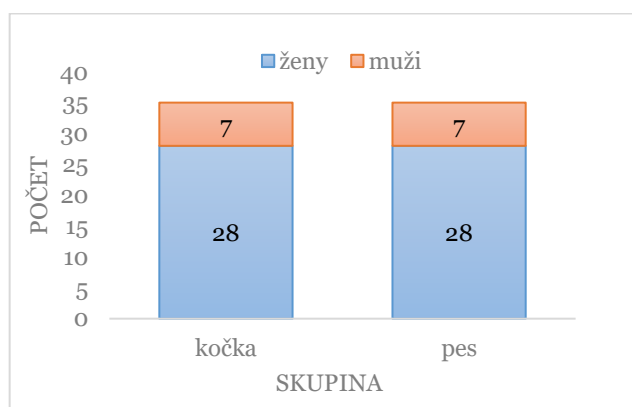
Při komunikaci v online prostředí byla zájemcům zaslána příkladová profilová fotografie člověka i zvířete, aby byla dodržena jednotnost postupu. Fotografie zaslané dobrovolníky měly obecně lepší vypovídající charakter oproti fyzickému sběru. Zvíře vypadalo přirozeně a zejména kočky na fotce seděly či ležely s pohledem směřovaným do fotoaparátu, aniž by je majitel musel držet v náruči – čemuž se u fotek pořízených na výstavě nedalo vyhnout. Celkový nábor skončil, když byla naplněna kapacita 35 dyád člověk pes a 35 dyád člověk kočka.

Fotky byly pořízeny na mobilní telefon Apple iPhone 15 Pro a foceny z přibližně stejné vzdálenosti cca 1,5 metru. Fotografie zaslané online byly v případě potřeby oříznuty. Všechny fotografie, lidí i zvířat, byly posléze upraveny online nástrojem a bylo odstraněno původní pozadí, které se nahradilo neutrálním bílým nebo lehce

šedým. Respondenti měli na sobě v době focení vlastní oblečení, které jim bylo ponecháno.

Podmínkou účasti byl pouze fakt, aby dotyčný respondent zvíře sám vybral, vlastnil psa nebo kočku (pouze jedno z nich) a splnil věkovou hranici 18 a více let. Osloveni byli lidé všech věkových kategorií od 18 let výše, ženy i muži. Studie se celkově zúčastnilo 70 respondentů s jejich domácími mazlíčky, přičemž převládaly ženy v počtu 56 osob, mužů se zúčastnilo 14 osob (Graf 1). Převaha žen může být způsobena faktem, že ženy jsou pravděpodobně ochotnější k účasti na studiích než muži (Sax et al., 2003). Výzkumu se zúčastnilo 14 plemen koček a 21 plemen psů (Tab. 1).

Oslovení majitel, páníček či chovatel jsou v textu uváděna jako genderově neutrální výraz, přičemž tak bylo uskutečněno z důvodu stručnosti a přehlednosti, bez ohledu na skutečný gender protagonistů.

Graf 1: Charakteristika souboru páníčků

plemena			
psi	počet	kočky	počet
Americký bully	1	Angora	1
Americký pitbulteriér	4	Bengálská kočka	3
Anglický bulteriér	1	Birma	1
Austalská kelpie	1	Britská krátkosrstá kočka	2
Australský ovčák	1	Devon rex	2
Bernardýn	1	Egyptská Mau	1
Bígl	1	Mainská mývalí kočka	4
Border kolie	1	Norská lesní kočka	2
Bretaňský ohař	1	Orientální krátkosrstá kočka	1
Čivava	1	Perská kočka	1
Čínský chocholatý pes	2	Ragdoll	2
Jack Russel teriér	1	Ragamuffin	1
Jezevčík	1	Sibiřská kočka	1
Kavalír King Charles španěl	1	Sphynx	1
Labradorský retrívr	2	Domácí kočka krátkosrstá	12
Mops	1	celkem	35
Německý ovčák	2		
Papillon	1		
Sibiřský husky	1		
Staffordšírský bulteriér	1		
Velký švýcarský salašnický pes	1		
smíšené plemeno	8		
celkem	35		

Tabulka 1: Charakteristika souboru mazlíčků, uveden počet jedinců každého plemene z testovaného souboru.

Fotky výzkumného souboru – dyády dobrovolníků (ženy/muži) a jejich mazlíčků (kočky/psi) byly následně použity při experimentálním párování a tvorbě dotazníků (viz kapitola 5). Úvodní nábor dobrovolníků a sběr fotek tak sloužil pro sběr finálních dat, která vznikla předložením dyád nezaujatým respondentům k ohodnocení podobnosti.

Ze souboru dobrovolníků nebyl vyřazen nikdo, a to z toho důvodu, že pokud zaslané fotky z online náboru neodpovídaly daným kritériím (úsmev, natočení, zvíře nebylo dostatečně čitelné), nebyly použity. Dobrovolník byl v takovém případě vyzván k opětovnému zaslání odpovídajících fotografií. Pokud se tak nestalo, nebyl do

celkového počtu dyád započítán a sběr pokračoval do naplnění kýženého počtu dyád. V případě pořizování vlastních fotek byl zaznamenán podobný problém u focení koček na výstavě. I přes kontrolovaný sběr fotek se u pěti dyád stalo, že nebyly do finálního souboru použity, jelikož nebylo možné pozadí uspokojivě odstranit.

4.1 Etické hledisko a ochrana soukromí

V rámci výzkumu se pracovalo s profilovými fotkami respondentů a fotkami jejich psů a koček. Účast na výzkumu byla dobrovolná. Bylo zdůrazněno, že poskytnuté fotografie budou použity pouze pro účely této bakalářské práce a nebudou šířeny ani dále zveřejněny, mimo jejich použití v dotazníku pro ohodnocení nezávislými respondenty. Dotazník vnímané podobnosti není po skončení sběru dat veřejně přístupný. Souhlas bylo možno kdykoli odvolat a výzkum bez nutnosti uvedení důvodu ukončit.

Do příloh této práce proto nebude z důvodů ochrany osobních údajů zahrnut online dotazník vnímané podobnosti ani tištěný spojovací dotazník, v nichž jsou použity fotky jednotlivých respondentů.

Byla nabídnuta možnost seznámit se s výsledky práce po dokončení studie, s čímž velká většina respondentů souhlasila a poskytla emailovou adresu. Tyto údaje rovněž nejsou zpřístupněny a po dokončení práce budou data smazána.

5 POUŽITÉ METODY

Konečná data byla získána pomocí dvou nástrojů sběru dat. První technikou bylo vytvoření dotazníku přes online platformu Google Forms a jeho užití. Druhou technikou bylo vytvoření a vytisknutí doplňujícího spojovacího dotazníku. Dotazníkové formy šetření jako nástroje sběru byly zvoleny v souvislosti s kvantitativním typem výzkumu. Dotazníková metoda umožňuje získat dat od velkého množství respondentů a cílem je následná možnost zobecnění nalezených výsledků na celou populaci (Punch, 2008).

Před samotným sběrem dat byly oba nástroje podrobeny krátké pilotní studii. Dotazníky byly předloženy pěti respondentům k vyplnění. Díky krátké testovací studii byla stanovena průměrná doba, kterou vyplňování zabere, případně byly odstraněny drobné nedostatky, jako jsou překlady.

Obecně jsme se setkali s velkou ochotou respondentů při vyplňování obou forem dotazníků. Zdá se, že se téma práce těší oblibě široké veřejnosti, jelikož po zpřístupnění dotazníku vnímané podobnosti jej během dvou týdnů vyplnilo bez mála dvě stě respondentů.

5.1 Dotazník vnímané podobnosti

První dotazník vlastní konstrukce se skládal z 60 dvoj-fotek respondentů a jejich zvířat (30 osob a jejich pes a 30 osob a jejich kočka) a z dalších 10 dvoj-fotek kontrolních dyád. Kontrolní dyáda byla uměle vytvořená dvojice z dobrovolníků, jejichž zvířata byla následně proházena a experimentálně přiřazena tak, aby nebyla párována s fotkou svého pána. Každá „neplatná“ dvojice byla zařazena po pěti adekvátně kompatibilních dyádách. Tento fakt nebyl hodnotitelům dotazníku známý a sloužil k ověření validity testu a otestování první hypotézy. Každá strana dotazníku tak obsahovala obrázek, který se skládal z dvoj-fotky majitele a jeho zvířete a instrukcí k pečlivému prohlédnutí dvojice. Následovala série otázek na míru podobnosti člověka a zvířete. Míra podobnosti byla zjišťována pomocí škály

Likertovského typu, což je typ hodnotící škály používaný k měření postojů nebo názorů.

Původní metodu, kterou navrhl Thurstone, pozměnil Likert (1932) a následně byla upravena do dnešní podoby, a to s položkami: *velmi souhlasím*, *souhlasím*, *nerozhodnutý/á*, *nesouhlasím* a *velmi nesouhlasím*. Pomocí škály jsou hodnotitelé požádáni o ohodnocení položky na úrovni souhlasu s určitým tvrzením. Podoba škál se může napříč výzkumy lišit ve svém odpovědním formátu. Odpovědní formát je způsob prezentování položky a princip získávání odpovědi. Zahrnuje počet možností (jinými slovy celkovou délku či počet kategorií), zvolení sudého či lichého počtu kategorií, (ne)zahrnutí možnosti nevím či způsob verbálního ukotvení (Furr, 2011). Nejčastěji užívanou škálou je pětibodová (Hubatková, 2020). Likert (1932) pozoroval, že distribuce odpovědí je u pětibodových položek ve většině případů normálně rozložená a konstatoval tak v tomto případě normalitu. Lee & Paek (2014) upozornili na postupný nárůst reliability³ a validity⁴ se zvyšujícím se počtem bodů na škále. Největší nárůst reportovali u čtyřbodové škály, poté byl vypočítán jen mírný nárůst křivky.

Závěry několika studií doporučují využívat odpovědní formát se čtyřmi až sedmi body (pro přehled; Hubatková, 2020). Diskuze již léta probíhá na téma zahrnutí či nezahrnutí prostředního bodu do škály. Otázka je, jak prostřední bod respondenti chápou a co přesně jeho výběrem myslí. V ideálním případě by měl prostřední bod představovat neutrální postoj či úroveň průměrného rysu (Tourangeau et al., 2013). Je možné, že je volen i jako úniková cesta pro méně motivované či unavené respondenty, kteří nechtějí nad tvrzením přemýšlet, nechápou otázku či je jim odpověď nepříjemná (Kulas & Stachowski, 2009).

Po uvážení jsme se rozhodli použít škálu se šesti kategoriemi a chybějící možnosti prostředního bodu. Respondenti se tak museli rozhodnout, zda je podobnost více či

³ Reliabilita vypovídá o přesnosti testu, zaměřuje se na stupeň shody (konzistenci) výsledků při opakovaném měření jedné osoby nebo objektu provedeného za stejných podmínek (Hubatková, 2020).

⁴ Validita je platnost daného testu, ukazuje, zda test měří skutečně to, co od něj požadujeme (Hubatková, 2020).

méně očividná. Microsoft Forms jakožto nástroj pro vytvoření dotazníku umožňoval verbální ukotvení pouze u krajních hodnot. Úvodní část dotazníku nicméně obsahovala instrukce s podrobným vysvětlením všech kategorií (Tab. 2).

hodnota	slovní doprovod
1	vůbec žádná podobnost
2	velmi slabá podobnost
3	slabá podobnost
4	silná podobnost
5	velmi silná podobnost
6	extrémně silná podobnost

Tab. 2: Verbální ukotvení použité škály

Každou dvojici fotografií následovala stejná série otázek (Obr. 1). Na konci dotazníku byl prostor pro poznámky a finální otázka na respondentovo vlastnictví kočky nebo psa, abychom mohli porovnat úspěšnost pozorované podobnosti mezi těmi, kteří zvíře sami mají a těmi, kteří nikoli.

Jak moc Vám připadají člověk a zvíře na obrázku č. 1 podobní?

Vyberte prosím na nabízené škále hodnotu 1-6.

123456

Vůbec žádná podobnost
☐
☐
☐
☐
☐
☐
Extrémně silná podobnost

Jak moc Vám připadají člověk a zvíře na obrázku č. 1 podobní **podle očí**?

Vyberte prosím na nabízené škále hodnotu 1-6.

123456

Vůbec žádná podobnost
☐
☐
☐
☐
☐
☐
Extrémně silná podobnost

Jak moc Vám připadají člověk a zvíře na obrázku č. 1 podobní **podle vlasů a srsti**?

Vyberte prosím na nabízené škále hodnotu 1-6.

123456

Vůbec žádná podobnost
☐
☐
☐
☐
☐
☐
Extrémně silná podobnost

Obr. 1: Otázky, podle kterých respondenti hodnotili podobnost fotografií dyády člověk-zvíře

Respondenti-hodnotitelé byli do studie zváni skrze online prostředí, především přes platformu Facebook. Odkaz na vyplnění dotazníku byl sdílen ve veřejných skupinách se zaměřením na tematiku mazlíčků a ve studijních skupinách. Vyplnění dotazníku bylo bez nároku na odměnu.

5.2 Přiřazovací dotazník

„Spojovačku“ prezentoval rovněž dotazník vlastní konstrukce. Jednalo se o barevně tištěný dotazník o velikosti strany A4, který obsahoval v horním řádku instrukce a dva sloupce fotografií z každé strany. Z jedné strany bylo použito pět fotek majitelů a pět fotek jejich psů a z druhé strany bylo zobrazeno pět fotek majitelů a pět fotek

jejich koček. Obrázky lidí a zvířat nebyly seřazeny správně, tak jak k sobě patří, naproti sobě. Na každé straně se ale vždy nacházelo pět adekvátních párů, žádný nebyl „falešný“. Princip přiřazovacího dotazníku spočíval ve spojení fotek tak, jak si respondent myslí, že k sobě patří majitel a zvíře (dyáda). To měl respondent realizovat nakreslením čáry, tužkou, propiskou či pastelkou.

Do tohoto nástroje sběru dat byla použita pouze polovina všech dyád, tedy dobrovolníků, kteří ochotně poskytli svou profilovou fotku a fotku svého mazlíčka. Z původních 60 dyád (bez deseti kontrolních falešných) jich bylo použito 30, 15 člověk-kočka a 15 člověk-pes. Těchto 30 dyád bylo z původního souboru vybráno čistě náhodně pomocí generátoru náhodných čísel. Existovaly tak tři verze tištěného dotazníku, každá po deseti fotkách z jedné strany – verze 1, verze 2 a verze 3.

Abychom zabránili zkreslení výsledků, byly původní tři verze dále rozšířeny. Cílem bylo přecházet falešně pozitivním výsledkům, které by mohly vzniknout v případě, že by se na jedné A4 vyskytovaly čtyři páry, které by respondenti spojili snadno a pátou dyádu by pak nebylo těžké uhodnout. Původní tři verze tak byly následně rozšířeny o jednu tolik a byly stvořeny kombinací těch původních – verze 1.1, verze 2.1., verze 3.1. Z každé původní verze byly náhodně vybrány dvě dvojice, které se přesunuly následujícím systémem: jedna dvojice z verze 1 se přesunula do verze 2, jedna dvojice do verze 3. Stejným způsobem se pokračovalo u verze 2 a 3, dokud se dyády kompletně nepromíchaly.

Tištěná forma spojovacího dotazníku byla zvolena na základě jednoduché manipulace, s efektem předejití případným chybám s promícháváním dyád, archivování a pečlivého přepisování dat atp. Pro respondenty představovala tato forma časově nenáročnou a zábavnou aktivitu.

Spojovací dotazník vyplnilo 180 respondentů, z tohoto počtu nebyl žádný záznam vyřazen. Je vhodné upřesnit, že respondenti vyplňující tento dotazník nebyli totožní s respondenty, kteří vyhodnocovali dotazník vnímané podobnosti. Cílem bylo předejít případnému zkreslení dat, jelikož u dotazníku podobnosti jsme dvojici prezentovali jako pár chovatel-mazlíček. Hodnotitelé dotazníku byli především studenti víceletého Gymnázia ve Frýdlantu, věkově od 13 do 19 let a v menší míře zaměstnanci Národního ústavu duševního zdraví. Vyplnění dotazníku bylo bez nároku na odměnu.

6 HYPOTÉZY

Zde je prostor představit hypotézy, které byly následně statisticky ověřovány. Pro lepší přehlednost je pár majitel-pes a majitel-kočka nazýván dyádou. První dvě hypotézy se týkají ověření validity námi sestrojeného online dotazníku:

No₁: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-pes se neliší od podobnosti náhodně spárovaných dyád člověk-pes.

H₁: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-pes je statisticky vyšší než podobnost náhodně spárovaných dyád člověk-pes.

No_{1.1}: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-kočka se neliší od podobnosti náhodně spárovaných dyád člověk-kočka.

H_{1.1}: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-kočka je statisticky vyšší než podobnost náhodně spárovaných dyád člověk-kočka.

No₂: Podobnost mezi psem a jeho pánem se neliší od podobnosti mezi kočkou a jejím chovatelem.

H₂: Podobnost mezi psem a jeho pánem je signifikantně vyšší než podobnost mezi kočkou a jejím chovatelem.

No₃: Celková podobnost dyády není statisticky významně ovlivněna podobností v oblasti očí.

H₃: Celková podobnost dyády je statisticky významně ovlivněna podobností v oblasti očí.

No₄: Celková podobnost dyády není statisticky významně ovlivněna podobností srsti zvířete a vlasy člověka.

H₄: Celková podobnost dyády je statisticky významně ovlivněna podobností srsti zvířete a vlasy člověka.

No₅: Neexistuje statisticky významný rozdíl v hodnocení podobnosti dyády mezi respondenty hodnotiteli mající vlastní zvíře a respondenty, kteří žádné zvíře nevlastní.

H₅: Respondenti hodnotitelé mající vlastní zvíře jsou signifikantně úspěšnější v hodnocení dyády než respondenti, kteří žádné zvíře nevlastní.

No₆: Nejlépe hodnocené dyády v podobnosti nekorelují s nejlépe přiřazovanými dvojicemi mezi řadou dalších chovatelů a jejich zvířaty.

H₆: Nejlépe hodnocené dyády v podobnosti signifikantně korelují s nejlépe přiřazovanými dvojicemi mezi řadou dalších chovatelů a jejich zvířaty.

No₇: Spojování skutečných dyád bude realizováno s náhodnou frekvencí.

H₇: Spojování skutečných dyád bude signifikantně vyšší, než je náhodná frekvence.

7 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

Statistické zpracování se zaměřilo na data, která poskytli respondenti vyplněním dotazníku vnímané podobnosti a vyplněním přiřazovacího dotazníku, zaměřujícím se na rozpoznání reálné dyády člověka a jeho mazlíka.

7.1 Dotazník vnímané podobnosti

Dotazník vnímané podobnosti vyplnilo v online prostoru 197 respondentů v průběhu dvou týdnů, odpovědi dvou respondentů byly vyřazeny z hodnocení, jelikož nevyplnili více jak 75 % dotazníku. Několik chybějících, nevyplněných hodnot (celkem devět) bylo v datovém souboru necelých 41 000 datových hodnot ($195 \text{ odpovědí} \times 70 \text{ dyád} \times 3 \text{ otázky na každou dyádu}$) nahrazeno průměrem všech hodnot, které byly k dané otázce k dispozici.

V úvodu statistických analýz byl zjišťován výskyt odlehlých, případně extrémně odlehlých hodnot. Proměnnou podobnost mezi člověkem a zvířetem jsme zobrazili pomocí krabicového grafu s fousky, a to u několika dyád s podezřením na odlehlé hodnoty, které se potvrdily. S tímto faktem jsme následně pracovali v dalších krocích.

Jelikož byl dotazník postaven na principu škály Likertova typu, bylo třeba získaná data za celý soubor upravit. Jako další metodu práce s daty jsme zvolili metodu sumovaných odhadů, která spočívá v přiřazení hodnot jednotlivým položkám a v jejich následném sečtení (Edwards & Kenney, 1946). Jelikož byly hodnoty k položkám již přiřazeny (škála byla bodována 1-6), byla data 195 respondentů pro každou dyádu (podobnost člověka a zvířete) a doplňující otázky (podobnost člověka a zvířete v oblasti očí, podobnost člověka a zvířete na základě vlasů a srsti) sečtena a upravena na jednu výstupní hodnotu – aritmetický či useknutý průměr.

Aritmetický průměr byl vyhodnocen jako vhodný ukazatel polohy, jelikož počet 195 vyplnění dotazníku lze považovat za poměrně početný soubor dat. Useknutý průměr je typ aritmetického průměru, kdy se část krajních hodnot odebere ze souboru a již se s nimi dále nepracuje. K tomuto kroku jsme se uchýlili zejména kvůli nálezu

odlehklých, u některých dyád až extrémních, hodnot. Usekнутý průměr je totiž robustní, tzn. necitlivý k odlehlým hodnotám (Zvára, 2009). Procentuální hladina usekнутých hodnot byla vypočítána na hladině $\alpha = 0,1$. V případě otázky, kde se odlehlá pozorování vyskytovala, se jednalo o počet odpovědí $n = 195$, a tedy se vypočítala hodnota usekнутého průměru 19 %.

Po úpravě dat bylo možné přistoupit k ověřování jednotlivých statistických hypotéz. Statistické zpracování dat proběhlo v programu Statistica 14.

Při mapování rozložení dat bylo shledáno, že proměnná podobnost mezi člověkem a zvířetem silně připomíná normální rozdělení, a to v případě „psí“ i „kočičí“ skupiny. Byla určena výběrová šikmost souborů s výsledkem $b_{(psi)} = 0,19$; $b_{(kočky)} = 0,15$. Výběrová šikmost doplňuje představu o rozložení dat, jelikož je ukazatelem toho, do jaké míry je uspořádání nalezených hodnot symetrické kolem aritmetického průměru (Dostál, 2017). Zešikmení našeho datového souboru se děje v kladném směru, což znamená realizaci hodnot pod průměrem.

Vzhledem k typu zkoumaných proměnných, které měly povahu alternativní proměnné (falešná/pravá dyáda či skupina pes/kočka) a metrické proměnné (usekнутý aritmetický průměr pro položku podobnosti jednotlivých dyád) byla použita parametrická metoda T-test pro dva nezávislé výběry bez předpokladu stejných rozptylů, tzv. Welchův test. Welchův test je na rozdíl od klasického t-testu robustnější a nevyžaduje podmínku shodných rozptylů u obou výběrů (Dostál, 2017). Při volbě statistické metody byl v úvahu brán fakt, že existuje spor v interpretaci dat škál Likertova typu (Hubatková, 2020). Na úrovni položky se jedná spíše o data ordinální proměnné (velikost intervalu mezi jednotlivými body škály nemusí být stejná; v našem případě nemusí být mezi body *slabá podobnost* a *silná podobnost* stejná vzdálenost jako mezi body *velmi silná podobnost* a *extrémně silná podobnost*). Na úrovni celé škály lze však s pomocí součtových skóre operovat s danou proměnnou jako s intervalovou. Nejnovější studie, zabývající se danou problematikou, upozorňují, že užití parametrických a neparametrických metod produkuje velmi podobné, někdy i shodné výsledky (Mircioiu & Atkinson, 2017). Z toho důvodu bylo v této práci přistoupeno k použití parametrických statistických metod.

7.2 Spojovací dotazník

Úprava dat, která poskytl spojovací dotazník, byla výrazně časově náročnější, jelikož šlo o tištěné výstupy a ty bylo třeba ručně vyhodnotit. Způsob vyhodnocování byl postaven na počtu správně přiřazených dyád, zároveň byl mapován počet adekvátních přiřazení pro každou dyádu zvlášť, abychom byli schopni určit nejčastěji spojovaný pár, a to jak mezi psy, tak mezi kočkami.

Počet správných přiřazení mapuje tabulka 3. Úkolem respondentů bylo spojit mazlíčka a majitele tak, jak si myslí, že k sobě patří, přičemž jedna špatně rozpoznaná dyáda (chyba) znamenala snížení počtu možností sobě náležících dyád na tři z pěti. 33 % respondentů přiřadilo pouze jednu dvojici u psích dyád správně, podobně tomu bylo u kočičích dyád, kdy téměř 41 % respondentů přiřadilo jednu dvojici z pěti správně.

Ke zpracování výsledků byl použit program Excel a statistický program Statistica 14, který byl využit k testování dvou posledních statistických hypotéz.

počet dyád	Množství správných přiřazení			
	psi		kočky	
	počet	%	počet	%
0	43	23,89	37	20,56
1	60	33,33	73	40,56
2	33	18,33	32	17,78
3	40	22,22	33	18,33
4	/	/	/	/
5	4	2,22	5	2,78
Celkem	180	100,00	180	100,00

Tab. 3: Vyhodnocení spojovacího dotazníku. Je zaznamenán počet přiřazení a počet správně určených párů (dyád).

7.3 Hypotézy

Hypotéz bylo celkem 7. Hypotézy č. 1 a 2 byly ověřovány pomocí Welchova t-testu. Hypotézy č. 3 a 4 byly nejprve testovány korelací a následně ověřeny Waldovou statistikou t. Hypotéza 5 byla opět testována Welchovým t-testem a hypotéza 6 byla testována korelací proměnných. Hypotéza 7 byla testována chí kvadrátem dobré shody.

H₁: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-pes je statisticky významně vyšší než podobnost náhodně spárovaných dyád člověk-pes.

H_{1.1}: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-kočka je statisticky významně vyšší než podobnost náhodně spárovaných dyád člověk-kočka.

	N	průměr	t-hodnota	p-hodnota	t separ. var. est.	Glassova delta (b)
psí dyáda	30	3,23	2,103	0,043	2,474	1,389
kontrola	5	2,50				
			-0,712	0,497	-0,712	
kontrola	5	2,74	0,682	0,499	0,804	0,452
kočičí dyáda	30	2,94				

Tab. 4: Výsledky Welchova t-testu srovnávající podobnost reálných a náhodně spárovaných dyád.

Tučně vyznačené hodnoty jsou signifikantní na hladině $p < 0,05$.

Jednostranná hypotéza mapovala, zda je podobnost mezi reálnými dyádami člověk-pes a člověk-kočka větší než mezi dyádami náhodně spárovanými (Tab. 4). Na základě jednostranné p-hodnoty ($p_{jedn.}=0,022$) můžeme konstatovat, že existuje statisticky významný rozdíl u dyády člověk-pes. Skutečný pár člověka a jeho psa je vzájemně signifikantně podobnější než aktéři kontrolní dyády. Nalezený rozdíl je překvapivě silný, podobnost skutečného páru je větší o 1,389 směrodatné odchylky.

U koček tento předpoklad nebyl naplněn, s nalezenou p-hodnotou ($p_{jedn.}=0,25$) a silou účinku ($b=0,452$) můžeme konstatovat, že mezi skupinami neexistuje statisticky významný rozdíl. Nezamítáme nulovou hypotézu, a tedy, že podobnost mezi reálnými dyádami člověk-kočka se neliší od podobnosti náhodně spárovaných dyád člověk-kočka.

H₂: Podobnost mezi psem a jeho pánem je signifikantně vyšší než podobnost mezi kočkou a jejím chovatelem.

	N	průměr	t-hodnota	p-hodnota	t separ. var. est.	Glassova delta (<i>b</i>)
psí dyáda	30	3,20				
			1,465	0,148	1,465	0,396
kočičí dyáda	30	2,94				

Tab č. 5: Výsledky Welchova t-testu srovnávající míru podobnosti majitele a jeho psa s mírou podobnosti majitele a jeho kočky.

Ukázalo se, že mezi skupinou dyáda pes a dyáda kočka nebyl nalezen signifikantní rozdíl v jejich podobnosti (Tab. 5), s nalezenou p-hodnotou ($p_{jedn.}=0,074$) a se středně velkou mírou účinku ($b=0,396$). Nezamítáme tedy nulovou hypotézu o tom, že se podobnost mezi psem a jeho pánem neliší od podobnosti mezi kočkou a jejím chovatelem.

H₃: Celková podobnost dyády je statisticky významně ovlivněna podobností v oblasti očí.

H₄: Celková podobnost dyády je statisticky významně ovlivněna podobností srsti zvířete a vlasy člověka.

Při ověřování hypotézy č. 3 a hypotézy č. 4 jsme použili Pearsonův korelační koeficient, který mapoval vztah mezi několika proměnnými. Cílem bylo zjistit, zda může být podobnost dyády způsobena konkrétními fyzickými rysy. Do korelace vstupovala celková podobnost dyády, podobnost v oblasti očního okolí a podobnost vlasů člověka a srsti zvířete.

Pearsonův korelační koeficient je citlivý na odlehlá pozorování (Dostál, 2017), každopádně naše data byla před korelací upravena na již zmíněný useknutý aritmetický průměr, a to u každé proměnné.

Pearsonův korelační koeficient r	celková podobnost	podobnost v obl. očí	podobnost srsti a vlasů
celková podobnost		0,9098	0,9302
podobnost v obl. očí	0,8887		0,7685
podobnost srsti a vlasů	0,8992	0,6530	

Tab. 6: Korelace mezi celkovou podobností, podobností v oblasti očí a podobností v barvě vlasů a srsti u dyády člověk-pes (modře zvýrazněný pravý roh tabulky) a člověk-kočka (oranžově zvýrazněný levý roh tabulky). Tučné hodnoty značí korelace $p < 0,05$.

Výsledky (Tab. 6) ukazují velice silnou korelaci mezi všemi proměnnými. Pearsonův korelační koeficient každopádně nevysvětluje kauzalitu mezi proměnnými, ani její případný směr. Následnou lineární regresí jsme testovali, zda může být celková podobnost dyády vysvětlená podobností v oblasti očního okolí či/a podobností vlasů a srsti. Do regrese vstupovala celková podobnost dyády jako závislá proměnná, podobnost v oblasti očního okolí a podobnost vlasů a srsti jako nezávislé proměnné.

Byly nalezeny signifikantní výsledky Waldovy statistiky u psí dyády pro oblast očního okolí $t(27) = 7,7291$, $p < 0,01$; pro vlasy a srst $t(27) = 9,1569$, $p < 0,01$. Ve srovnání jednotlivých regresorů vyšel standardizovaný koeficient $\beta(\text{oči}) = 0,476$ a $\beta(\text{vlasy}, \text{srst}) = 0,564$. Z těchto výsledků můžeme soudit, že právě barva a délka vlasů/srsti hraje zásadnější roli v celkové podobnosti než oblast očního okolí.

V případě dyády člověk-kočka Waldova statistika taktéž poskytla signifikantní výsledky, pro oblast očního okolí $t(27) = 11,3973$, $p < 0,01$; pro vlasy a srst $t(27) = 12,053$, $p < 0,01$. Ve srovnání jednotlivých regresorů vyšel standardizovaný koeficient $\beta(\text{oči}) = 0,526$ a $\beta(\text{vlasy}, \text{srst}) = 0,556$. Stejně jako u psí dyády, i zde hraje barva a délka vlasů/srsti zásadnější roli v celkové podobnosti než oblast očního okolí.

Můžeme tedy konstatovat, že zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme tu alternativní: celková podobnost dyády je statisticky významně ovlivněna podobností srsti u zvířete a vlasy u člověka i podobností v oblasti očí.

H₅: Respondenti hodnotitelé mající vlastní zvíře jsou signifikantně úspěšnější v hodnocení dyády než respondenti, kteří žádné zvíře nevlastní.

	respondent vlastníci zvíře (počet)	N	průměr	t-hodnota	p-hodnota	t separ. var. est.	Glassova delta (b)
pes	ano (163)	30	3,204	0,275	0,784	0,275	0,072
	ne (32)	30	3,153				
kočka	ano(163)	30	2,975	0,582	0,5630	0,582	0,152
	ne (32)	30	2,876				

Tab. 7: Výsledky Welchova t-testu mapující hodnocení míry podobnosti dyády mezi hodnotiteli vlastníci zvíře a těmi, kteří zvíře nevlastní.

Statistickému vyhodnocení předcházela dílčí krok, a to rozdělit respondenty do dalších dvou podskupin – na hodnotitele, kteří sami vlastní kočku nebo psa a ty, kteří nikoli. Hodnotitelů s vlastním mazlíčkem bylo v našem souboru 163, těch, kteří doma mazlíka nemají bylo 32. Následoval postup shodný jako v případě vyhodnocení hypotéz č. 1 a č. 2. Byl vytvořen sumovaný odhad v podobě aritmetického useknutého průměru (19%) pro položku škály podobnost mezi člověkem a zvířetem pro každou dyádu (v tabulce hodnoty N – 30 dyád člověk-pes a 30 dyád člověk-kočka). Výsledky (Tab. 7) ukazují, že nebyl nalezen signifikantní rozdíl mezi hodnotiteli, kteří mají vlastní zvíře a těmi, kteří nikoli ($p_{jedn.(pes)}=0,392$; $p_{jedn.(kočka)}=0,282$). Míra účinku nám říká, že hodnotitelé mající vlastní zvíře byli o 0,072 směrodatných odchylek lepší v hodnocení podobnosti psí dyády než hodnotitelé bez zvířete. U kočičí dyády byl tento rozdíl 0,152 směrodatných odchylek. Na základě výsledků nezamítáme nulovou hypotézu, že neexistuje statisticky významný rozdíl v hodnocení podobnosti dyády mezi respondenty hodnotiteli mající vlastní zvíře a respondenty, kteří žádné zvíře nevlastní.

H₆: Nejlépe hodnocené dyády v podobnosti signifikantně korelují s nejlépe přiřazovanými dvojicemi mezi řadou dalších chovatelů a jejich zvířaty.

Do korelace vstupovala proměnná podobnost dyády (dotazník podobnosti) a nejvíce rozpoznávaná dyáda (spojovací dotazník). Nalezená korelace mezi dvěma proměnnými, které byly prezentovány dvěma způsoby sběru dat, je v kladném směru (Tab. 8).

dyáda	Pearsonův korelační koeficient r	t-hodnota	p-hodnota
pes	0,9082	3,7595	0,033
kočka	0,8946	3,4673	0,04

Tab. 8: Korelace mezi nejlépe hodnocenými dyádami (N=5) a mezi nejlépe přiřazovanými dyádami (N=5). Tučné hodnoty značí signifikantní hodnoty korelace $p < 0,05$.

Pearsonův korelační koeficient pro dyádu člověk-pes $r_{(podobnost, počet\ přiřazení)} = 0,908$ a dyádu člověk-kočka $r_{(podobnost, počet\ přiřazení)} = 0,895$, značí vysoké hodnoty, které znamenají velmi silný vztah mezi zmiňovanými proměnnými. Korelace ovšem neprezentuje kauzalitu vztahu (možný vliv jedné proměnné na druhou), pouze interpretuje fakt, že existuje mezi proměnnými lineární vztah – rostoucí hodnoty celkové podobnosti dyády doprovází rostoucí hodnoty počtu správných přiřazení.

Na základě těchto nalezených hodnot můžeme zamítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní. Nejlépe přiřazované (poznávané) dyády pozitivně korelují s nejlépe hodnocenými dyádami.

H₇: Spojování skutečných dyád bude signifikantně vyšší než je náhodná frekvence.

K ověření nenáhodné frekvence spojování reálných dvojic člověk-pes a člověk-kočka byl využit chí kvadrát dobré shody. Test dobré shody umožňuje ověřit, zda má náhodná veličina předem dané rozložení pravděpodobnosti (Zvára Karel, 2009). Pro použití tohoto statistického testu si bylo třeba stanovit očekávané hodnoty, které jsme využili stejné jako dostupné studie, věnující se stejnému tématu (Nakajima et al., 2009). Z výsledků (Tab. 9) vyplývá, že spojování reálných dyád nebylo náhodné, a to platí pro dyádu člověk-pes, i pro dyádu člověk-kočka. Lze například konstatovat, že tři správná spojení dyád (tři správné spojení a dvě chyby) se vyskytly častěji, než byl očekávaný počet (hranice náhody).

počet možností správného přiřazení dyád	psí dyáda				
	očekávaný počet správných přiřazení	pozorovaný počet správných přiřazení	chí kvadrát χ^2	stupně volnosti	p hodnota
0	65	43	52,351	4	<0,01
1	68	60			
2	30	33			
3	15	40			
5	2	4			
celkem	180	180			

počet možností správného přiřazení dyád	kočičí dyáda				
	očekávaný počet správných přiřazení	pozorovaný počet správných přiřazení	chí kvadrát χ^2	stupně volnosti	p hodnota
0	65	37	38,663	4	<0,01
1	68	73			
2	30	32			
3	15	33			
5	2	5			
celkem	180	180			

Tab. 9: Dvojice tabulek prezentuje výsledky chí kvadrátu dobré shody, který ověřuje hypotézu, že se počet správných přiřazení vyskytuje s určitou pravděpodobností. Horní tabulka ukazuje výsledky pro dyádu člověk-pes, dolní tabulka pro dyádu člověk-kočka.

7.4 Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz

H₁: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-pes je statisticky vyšší než podobnost náhodně spárovaných dyád člověk-pes.

Welchovým t-testem pro dva nezávislé výběry bylo prokázáno, že podobnost mezi reálnými dyádami člověk-pes je statisticky **vyšší** než u náhodně spárovaných dyád člověk a pes, $t(33) = 2,103$; $p < 0,05$, $b = 1,389$.

H_{1.1}: Podobnost mezi reálnými dyádami člověk-kočka je statisticky významně vyšší než podobnost náhodně spárovaných dyád člověk-kočka.

Welchovým t-testem pro dva nezávislé výběry **nebyl prokázán rozdíl** mezi podobností reálných dyád člověk-kočka a náhodně spárovaných dyád člověk-kočka, $t(33) = 0,682$; $p < 0,05$, $b = 0,452$.

H₂: Podobnost mezi psem a jeho pánem je signifikantně vyšší než podobnost mezi kočkou a jejím chovatelem.

Welchovým t-testem pro dva nezávislé výběry **nebyl prokázán rozdíl** mezi podobnostmi dyády člověk-pes a dyády člověk-kočka, $t(58) = 1,465$; $p < 0,05$, $b = 0,396$.

H₃: Celková podobnost dyády je statisticky významně ovlivněna podobností v oblasti očí.

Waldovou statistikou **byl prokázán signifikantní vliv** oblasti očního okolí na celkovou podobnost dyády člověk-pes $t(27) = 7,729$, $p < 0,01$, $\beta = 0,476$ i člověk-kočka $t(27) = 11,3973$, $p < 0,01$, $\beta = 0,526$.

H₄: Celková podobnost dyády je statisticky významně ovlivněna podobností srsti u zvířete a vlasy u člověka.

Waldovou statistikou **byl prokázán signifikantní vliv** vlasů a srsti na celkovou podobnost pro dyádu člověk-pes $t(27) = 9,157$, $p < 0,01$, $\beta = 0,564$; pro dyádu člověk-kočka $t(27) = 12,053$, $p < 0,01$, $\beta = 0,556$. Efekt podobnosti srsti a vlasů byl výraznější než oblast očního okolí.

H₅: Respondenti hodnotitelé mající vlastní zvíře jsou signifikantně úspěšnější v hodnocení dyády než respondenti, kteří žádné zvíře nevlastní.

Welchovým t-testem pro dva nezávislé výběry **nebyl prokázán rozdíl** v hodnocení podobnosti dyád mezi hodnotiteli, kteří mají vlastní kočku nebo psa a těmi, kteří zvíře nemají, jak u dyády člověk-pes $t(58) = 0,275$, $p < 0,05$, $b = 0,072$; tak člověk-kočka $t(58) = 0,582$; $p < 0,05$, $b = 0,152$.

H₆: Nejlépe hodnocené dyády v podobnosti signifikantně korelují s nejlépe přiřazovanými dvojicemi mezi řadou dalších chovatelů a jejich zvířaty.

Korelací mezi proměnnou *podobnost mezi člověkem a zvířetem* a proměnnou *počet přiřazení* **byla nalezena signifikantní**, velmi vysoká hodnota Pearsonova korelačního koeficientu pro dyádu člověk-pes $r(\text{podobnost, počet přiřazení}) = 0,908$,

$t = 3,756$, $p_{jedn.} = 0,017$ a dyádu člověk-kočka $r_{(podobnost, počet přiřazení)} = 0,895$, $t = 3,467$, $p_{jedn.} = 0,02$.

H₇: Spojování skutečných dyád bude signifikantně vyšší než je náhodná frekvence.

Chi kvadrátem dobré shody **bylo signifikantně prokázáno**, že frekvence počtu spojení je vyšší než náhodná, pro psí dyádu $\chi^2_4 = 52,351$; $p < 0,01$ a pro kočičí dyádu $\chi^2_4 = 38,663$; $p < 0,01$.

8 DISKUZE

Pomocí dvou dotazníků vlastní konstrukce jsme v této práci hodnotili podobnost lidí a jejich zvířecích společníků. Došli jsme k závěrům, že respondenti jsou poměrně úspěšně schopni přiřadit fotografii zvířete k fotce jeho majitele. Podobnost byla vnímána nejen z celkového dojmu, ale také z charakteru účesu a barvy vlasů/srsti a z oblasti očí.

8.1 Možná metodologická omezení

Za první nedostatek, který vyvstal v průběhu studie, můžeme považovat nehomogenost sběru primárních dat. Cílem práce bylo získat takový vzorek, který reprezentuje nenáhodně vybrané mazlíčky svým chovatelem. Nemělo se jednat o pouliční nalezenky či darovaná zvířata, jelikož je v těchto způsobech pořízení možnost výběru snížena či úplně chybí. Z tohoto důvodu se sběr fotografií konal na výstavě koček a cvičicím středisku pro psy. Fotografie však mohly být ovlivněny povahou sběru dat. Při fyzickém sběru fotek dyád bylo zjištěno, že někteří mazlíčci neodpovídají požadavkům na jednotnost fotografií. Kočičí respondenti byli ve viditelně stresujícím prostředí a nenechali se vyfotografovat mimo náruč svého chovatele, což následně zkomplikovalo úpravu fotek. Již při sběru dat bylo počítáno s dodatečnými úpravami fotografie (jako je např. jednotnost pozadí), nicméně problém se ukázal být v situačních faktorech. Některé fotky nebyly do souboru zahrnuty, jelikož nebylo možné chovatele z fotky zvířete uspokojivě odstranit. Následný online sběr fotografií sice přinesl oproti výstavním respondentům o poznání vhodnější fotografie, ale také větší zastoupení nešlechtěných ras. Je možné, že kdyby byl tento původní záměr dodržen, mohl být nalezen signifikantní výsledek i v případě podobnosti člověk-kočka. Dostupné studie do svého souboru dat použily čistokrevné rasy psů (Payne & Jaffe, 2005; Nakajima et al., 2009). Pouze jedna studie využila čistokrevné rasy psů i křížence (25 ku 20; Roy & Nicholas, 2004) a dospěla k závěru, že v případě čistokrevných psů byl výsledek signifikantní, ale v případě kříženců podobnost nalezena nebyla. Studie, která použila fotografie koček, byť za účelem ověření jiné hypotézy, vybrala do svého souboru plemena na

základě jejich identifikovatelnosti. Konkrétně využila fotky pouze tři plemen – kočku domácí krátkosrstou, siamskou a perskou (Budge et al., 1997). V našem souboru dat se koček domácích krátkosrstých vyskytovalo více (celkem 12 ze 35), a to mohlo negativně ovlivnit hodnocení podobnosti. Do plemena domácí krátkosrstá kočka se řadí kočky všech velikostí těla, s různou velikostí a tvarem hlavy, všech barev srsti i očí. Ač je toto plemeno mezinárodně uznávané, není tak dobře diferencovatelné jako jiná, úzce definovaná, šlechtěná kočičí plemena (Fédération Internationale Féline, 2024).

Podobně jako u fotografií zvířat, určitá nejednotnost se ukázala i v případě fotografií majitelů. Instrukce obsahovaly upozornění, že je třeba pořídit takovou fotku, kde bude výraz respondenta neutrální či s případným lehkým úsměvem. Tento požadavek se ale u všech respondentů nepodařilo dodržet. Je možné, že určitý mimický výraz ovlivnil přímé spojování dyády (spojovací dotazník) a i následné hodnocení podobnosti (dotazník vnímané podobnosti). Podobně negativní dopad mohlo mít vlastní oblečení respondentů, které mohlo zkreslit celkový dojem podobnosti. Na druhou stranu, výzkumy předchozích let referují signifikantní výsledky i v případě vlastního oblečení (Budge et al., 1997; Nakajima et al., 2009). Pro získání komplexní jednotnosti by bylo nicméně vhodné zajistit sběr fotografií v laboratorních podmínkách.

Dalším nedostatkem může být nerovnoměrné zastoupení žen a mužů mezi respondenty. V našem souboru výrazně převládaly ženy nad muži. Výzkumný soubor studií, věnující se stejnému tématu, se skládal z rovnoměrného zastoupení mužů a žen (60 % ku 40 %; Nakajima et al., 2009, a 50 ku 50 %; Payne & Jaffe, 2005). Dvacetiprocentní zastoupení mužů ovšem hodnotíme úspěšně, jelikož některé předchozí bakalářské práce (např. Černá (2019)) pracovaly téměř výhradně s ženským souborem.

Při zpětném pohledu se jako nedostatek jeví také design dotazníku vnímané podobnosti. Ten sestával nejprve z části psích dyád, následovaný částí dyád kočičích. Tento fakt mohl negativně ovlivnit hodnocení dvojic člověk-kočka, a to skrze ztrátu ochoty a motivace respondenta či v možnosti vytvoření mentálního obrazu podobnosti, který fungoval v případě dyády člověk-pes. Celková délka dotazníku byla rovněž několikrát vzpomínána samotnými hodnotiteli, přičemž se ale počet 70

dyád zdál adekvátní jako minimální počet pro dosažení relevantních výsledků. Hodnotitel mohl být každopádně demotivován délkou dotazníku. To demonstruje i fakt, že většina chybějících hodnot (nevyplněných otázek) byla nalezena na samotném konci dotazníku a několik respondentů na tento problém poukázalo i skrze slovní hodnocení v poznámkách (slovy „moc dlouhé“ atp.).

8.2 Podobnost člověka a jeho zvířecího společníka

Předpoklad fyzické podobnosti mezi člověkem a jeho zvířetem byl formulován zejména na principu asortativního párování (Payne & Jaffe, 2005). Na základě sobě-podobných charakteristik si vybíráme životního partnera. Je pravděpodobné, že obdobný mechanismus se uplatňuje i v rámci fyzického vzhledu porízeného mazlíka. Díky výsledkům získaných v této práci jsme ověřili několik hypotéz, které byly formulovány na toto téma.

První hypotéza se týkala předpokladu, že si skuteční majitelé psů a koček budou podobnější se svými zvířaty než falešně spárované kontrolní dvojice. Tento předpoklad se potvrdil pouze u psů a jejich majitelů. Je otázkou, proč jsme signifikantní podobnost nenalezli i u dyády člověk-kočka. Jedním z možných vysvětlení je diametrálně odlišný počet plemen u obou druhů zvířat. U psů se jedná o počty několika set až tisíc plemen (Dog Breeds, 2024; Morris, 2004), naproti tomu u koček je tento počet mnohem nižší – uvádí se jich několik desítek (Fédération Internationale Féline, 2024). Je zjevné, že se šlechtěním nepodařilo získat srovnatelnou variabilitu ve vzhledu obou zmíněných zvířat. Ačkoli se kočky navzájem liší barvou a délkou srsti, u psů se jedná i o proměnlivější morfologii obličejové části lebky (Cunningham et al., 2024). Budoucí páníčci tak mají u psů mnohem širší škálu výběru než u koček. Možná to je důvodem, proč se fyzický zjev zvířete jeví jako nejdůležitější determinanta pro porízení psa (Weiss et al., 2012). Podobnost páníčka a jeho mazlíčka nemusí být hodnocena pouze na základě obličejových rysů, potažmo vizuálních charakteristik, ale i skrze další rysy, jako jsou ty osobnostní/behaviorální. V této oblasti našlo signifikantní výsledky mnoho studií, a to jak v dyádě člověk-pes, tak i v dyádě člověk-kočka (např. Ley et al., 2008; Kaleta et al., 2016; Žežulková, 2019). Je možné, že se člověk u koček zaměřuje spíše na behaviorální rysy (Bennett et al., 2017).

Druhým z možných vysvětlení je dělání kompromisů při výběru mazlíčka a nekompatibilita s preferencemi chovatele. Na tzv. partnerského trhu musíme dělat kompromisy (Kalmijn & Flap, 2001), a je možné, že se efekt podobně uplatňuje i v případě výběru ideálního mazlíka. Je známo, že určitá plemena jsou raritnější, méně dostupná či finančně nákladnější než jiná. Na svého vysněného mazlíka nemusí jedinec dosáhnout např. v důsledku finanční situace (některá plemena se pohybují v řádech vyšších desítek tisíc korun; Českomoravská kynologická unie, 2023) či omezené nabídky chovatelů. Nabízí se vysvětlení, že výběr je modifikován těmito skutečnostmi a jedinec pak sleví ze svých požadavků. Reálný výběr mazlíka tak nemusí odpovídat jeho preferenci.

Druhá hypotéza předpokládala vyšší podobnost mezi dyádou člověk-pes než člověk-kočka. Předpoklad byl založen zejména na větší rozmanitosti psích ras a jejich lepší identifikovatelnosti. Výsledky testu ovšem nepřinesly signifikantní výsledek. Ukázalo se, že dyáda člověk-pes si není signifikantně podobnější než dyáda člověk-kočka. Tento závěr nicméně poukazuje na možnost, že i kočky si jsou se svými opatrovateli podobné. Náš výzkumný soubor nebyl zřejmě dostatečně efektivní, aby se tato skutečnost prokázala. Uměle vytvořené dvoj-fotky člověk-kočka si mohly být falešně pozitivně podobné. Tuto skutečnost naznačuje i vyšší podobnost kočičích dyád u kontrolních dvojic.

V dalších hypotézách jsme se tázali, zda by mohla být celková podobnost dyády vysvětlena podobností v oblasti očí nebo barvou srsti mazlíčka a vlasů chovatele. Tento předpoklad se nám potvrdil a v obou zmíněných proměnných jsme našli signifikantní výsledky. Podobnost srsti a vlasů se přitom zdá být významnějším faktorem, než je podobnost očního okolí mezi aktéry dyády. Tyto poznatky mohou rozšířit poznání Nakajima a kolegy (2013), kteří ve své studii našli signifikantní výsledky pro oblast očního okolí. Stejně jako naše studie, výzkumníci nechali nezávislé hodnotitele otestovat profilové fotografie dobrovolníků a jejich psů. Kromě očního okolí však netestovali další fyzické charakteristiky.

8.3 Úspěšnost hodnocení respondentů

Dále jsme se zabývali hypotézou, zda budou respondenti mající vlastní zvíře skórovat lépe v hodnocení podobnosti dyád nežli respondenti, kteří zvíře nemají.

Statistickým testem jsme vyhodnotili, že rozdíl mezi respondenty se zvířetem a bez něj nalezen nebyl. Tento výsledek může paradoxně podpořit teorii asortativního párování, jelikož by se mělo jednat o obecný adaptační mechanismus, který získáváme v ranných začátcích života (Thiessen & Gregg, 1980). Tyto skutečnosti by neměly umožňovat vznik výhody, jako je např. dovednost odhadu podobnosti dyád dle vlastnictví stejného zvířete. Nabízí se také vysvětlení evoluční psychologie, kdy vizuální obličejové rysy člověka evokují určité behaviorální vlastnosti. Některé studie upozorňují, že tento fenomén může být nepřesný (Oommen & Oommen, 2003), další naopak reportují signifikantní nález pro některé osobnostní dimenze (přívětivost a neuroticismus) určené z rysů obličeje (pohled očí, celkový tvar obličeje), či držení těla (Jones et al., 2012). Podobně tomu může být i v případě psů, u jednotlivých plemen by mohly být behaviorální rysy zvířete rozpoznatelné z celkové vzhledu, držení těla, případně z rysů obličejové části. Je nesporné, že bojová plemena vzbuzují respekt spíše než plemena jiná. Toto zamyšlení by mohlo vysvětlit i výsledek, že psi dyáda byla rozpoznávána lépe než kočičí.

Dalším možným vysvětlením může být fakt, že neznáme pravý důvod, proč respondenti bez zvířete zvíře nevlastní. Jelikož jsme se nedoptávali na doplňkové informace, je možné, že by zvíře rádi měli, ale mít nemohou. Důvody mohou být různorodé, u některých může být překážkou věk či špatná zkušenost, další faktory mohou být např. situační, finanční, či rodinné.

8.4 Úspěšnost párování dvojic mazlíčků a jejich páníčků

Kromě výše zmíněných výsledků jsme zopakovali podobný experiment jako Nakajima a jeho tým (2009) a Payne s Jaffem (2005) a vytvořili jsme spojovací dotazník vlastní konstrukce. Experiment obou týmů se zakládal na úkolu, v němž měly pokusné osoby přiřazovat portréty psů k jejich majitelům. V našem experimentu jsme se inspirovali designem i délkou samotné sady. Zvolili jsme sadu po pěti dyádách, kterou jsme následně vytiskli v několika variantách. Na rozdíl od kolegů, naše studie obsahovala kromě pětice párů člověk-pes i pětici dyád člověk-kočka (z druhé strany archu). Pokud bychom dodrželi podmínku jednoho správného přiřazení na sadu jako dílo náhody (stejně jako Nakajima et al., 2009) a očekávali

bychom vyšší počet přiřazení nad touto hranicí, byla úspěšnost rozpoznání psích dyád 43 % (tj. 77 respondentů, viz Tab. 9) a kočičích dyád 39 %. V souladu s naším očekáváním a signifikantními nálezy japonské studie (Nakajima et. al., 2009) se v našem experimentu pomocí testu dobré shody rovněž podařilo prokázat vyšší počet spojení, než byl očekávaný počet pro všechny možné varianty (žádné až maximálně pět správných spojení). Zajímavá je rovněž skutečnost, že obdobné výsledky přinesl spojovací dotazník jak pro dyádu člověk-pes, tak pro dyádu člověk-kočka.

Mimo tyto závěry jsme ověřovali, zda jsou velmi podobné dyády poznávány stejně úspěšně i v testu, kde měli respondenti dyádu sami správně rozpoznat. Touto zpětnou kontrolou jsme pomocí korelace prokázali, že nejvíce spojované páry ve spojovacím dotazníku pozitivně korelují v míře vzájemné podobnosti.

Je možné, že ověřování těchto hypotéz mohl negativně ovlivnit efekt několika podobných plemen. V dotazníku vnímané podobnosti se v prostoru pro případné poznatky respondentů vyskytla poznámka, že se v souboru psích dyád vyskytuje plemeno -bull příliš často. Takovýchto plemen bylo v našem souboru šest ze 30, pokud zahrneme do počtu kromě bulteriérů a pitbulteriérů i plemeno American bully. V případě, že se vyskytla takto podobná plemena na jednom listu, mohlo být rozpoznávání a přiřazování správných dyád obtížnějším. Výše zmíněné studie využily vždy pěti různých plemen v jedné sadě (Nakajima et al., 2009; Payne & Jaffe 2005). Tento přístup je však potenciálně zavádějící, protože experimentátor může tíhnout k výběru co nejvíce odlišných plemen psů a výsledky tak zkreslit. Naše data byla nicméně do jisté míry ošetřena existencí několika verzí, které dyády vzájemně promíchaly.

8.5 Doporučení pro další výzkum

Doporučení plynoucí z výše zmíněných závěrů zahrnují zejména práci s čistokrevnými plemeny. Jak ukazují Roy a Nicholas (2004a), tento faktor významně ovlivňuje dosažené výsledky. U nešlechtěných ras zjevně může dojít k rozkolu mezi (vizuální) preferencí a reálným výběrem. V případě koček by bylo vhodné volit taková plemena, která umožňují dostatečnou vzájemnou diskriminaci

(např. mayská mývalí kočka a perská kočka jsou vizuálně odlišnější, a tudíž lépe vzájemně rozpoznatelné, než dvě kočky rasy domácí krátkosrstá kočka).

Pro budoucí studie doporučujeme pečlivě zvážit formát sběru dat. Jako ideální cesta se jeví obstarat kontakty na majitele zvířat, například v místě výstavy, ale samotné fotky zvířat i jejich pánů si nechat zaslat až následně. Kvalita zaslaných fotografií byla totiž výrazně lepší než kvalita fotografií pořízených osobně. Je také na zvážení, zda nepoužít fotky celé postavy respondentů, aby se vnímaná podobnost mohla rozšířit i o další charakteristiky (typ postavy, stylizace oblečením apod.).

V budoucím výzkumu by bylo vhodné použít na šetření validity fotografie z reálných dyád, které by byly následně doplněny falešným mazlíčkem a znovu použity ve stejném dotazníku, který bude měřit vzájemnou podobnost. Tímto krokem by se omezil vznik falešně pozitivních rozpoznávání kontrolních dyád. Co se týče zmíněné konstrukce dotazníku, bylo by vhodné mít i na paměti střídání kočičích a psích dyád. Náš dotazník vnímané podobnosti obsahoval nejprve 35 psích dyád a teprve po dokončení této sekce následovala sekce 35 kočičích dyád. Hodnotitel si tak mohl vytvořit tzv. mentální mustr, podle kterého vyhodnocoval i následující dyády. Je možné, že po sérii psích dyád mohly kočičí dyády působit dojmem slabší podobnosti. Podobně je třeba myslet na výběr dyád do spojovacího experimentu, kdy hodnotitelé hledají k sobě platnou dvojici. Je nutností zachovat ve výběru dyád do experimentu náhodnost, avšak vyhnout se kombinaci podobných plemen. To lze provést například existencí několika skupin, do kterých můžeme psy/kočky rozřadit (např. zmíněná plemena -bull jako jedna skupina, honící psi druhá skupina, atd.) a z těchto skupin vždy náhodně vybrat jednoho zástupce.

9 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala tématem fyzické podobnosti mezi chovatelem a jeho mazlíčkem, specificky se pak zaměřila na psy a kočky.

Vnímaná podobnost chovatelů a jejich zvířat byla hodnocena nezávislými respondenty pomocí dvou nestandardizovaných dotazníků vlastní konstrukce. Obě metody obsahovaly portrétní fotografie respondentů a jejich zvířat a přinesly několik zjištění.

Ukázalo se, že dyáda majitel-pes je vnímána signifikantně podobněji než dyáda náhodně sestavené dvojice člověk-pes. U kočky a jejího chovatele se tento předpoklad sice nepotvrdil (respondenti udávali vysokou podobnost i u falešných dvojic), ale zároveň bylo zjištěno, že si chovatelé a jejich psi nejsou podobnější než chovatelé a jejich kočky.

Dále bylo zjišťováno, kterým znakem by mohla být fyzická podobnost mezi dvojicí vysvětlena. Z tohoto důvodu jsme v rámci dotazníku vnímané podobnosti žádali respondenty nejen o ohodnocení celkové podobnosti dyády na škále Likertova typu, ale také o hodnocení vzájemné podobnosti mazlíčkovy srsti a lidských vlasů a oblasti očního okolí obou aktérů. Výsledky potvrdily signifikantní efekt obou zmíněných fyzických rysů, přičemž se podobnost mezi chovatelem a psem i chovatelem a kočkou zdá silnější v oblasti délky či barvy srsti a vlasů.

Zajímavým závěrem bylo, že vlastnictví zvířete nemá vliv na úspěšnost hodnocení podobnosti dyády respondentem. Hodnotitelé s vlastním zvířetem nebyli úspěšnější než hodnotitelé nevlastníci psa či kočku.

Jedním z posledních zjištění této práce byl fakt, že dyády byly rozpoznávány stejně dobře ve spojovacím dotazníku, kdy hodnotitelé museli odhalit správný pár, jako v dotazníku vnímané podobnosti, kdy se hodnotila pouze vzájemná podobnost mezi člověkem a psem/kočkou. Spojovací dotazník byl vyhodnocen i skrze počty (tahy) správně spárovaných a rozpoznaných dyád. Hodnotitel buďto nerozpoznal žádný, udělal tři nebo dvě chyby, případně určil všechny dyády na listu správně. Ukázalo se, že pozorované počty tahů byly výrazně vyšší než očekávané počty.

10 SOUHRN

Zájmový chov běžnějších i exotických živočichů má v České republice dlouhou tradici, nejčastějšími společníky ovšem zůstávají pes a kočka. Vztah mezi těmito šelmami a lidmi se začal formovat již před několika tisíci lety. Domestikace psa předchází velmi výrazně začátek zemědělství, a to dělá tuto šelmu prvním domestikovaným zvířetem vůbec (Driscoll et al., 2009). Od první oboustranně výhodné spolupráce uplynulo již mnoho let a z původního příležitostného vztahu mezi psem/kočkou a lidmi se stal vztah především společenský. Z divokých zvířat se stali parťáci, kteří mají rozmanité vlastnosti a vzhled. Lidé jsou ochotní za svého mazlíka utratit nemalé finanční sumy, což ukazuje na specifikum tohoto vztahu (Generali česká pojišťovna, 2023). Nejen proto se vztah mezi člověkem a zvířátkem stává populárním tématem vědeckého zkoumání.

Mezi obecné principy výběru čtyřnohého společníka patří jeho povahové vlastnosti a temperament, z fyzických charakteristik velikost těla či barva a typ srsti, u chovatelů je navíc typická preference konkrétního plemene (Weiss et al., 2012). V procesu pořizování mazlíka nalezneme určité rozdíly mezi kočkami a psy. Většina pořizovaných psů v republice jsou šlechtěné rasy, menšina je pořízena z útulku a nejraritnější formou adopce je nález chlupáče na ulici. V případě koček je tomu přesně naopak, nejčastější formou pořízení je zachránění z ulice, kočičí šelmu s doklady o původu má pouze menšina chovatelů (Generali česká pojišťovna, 2023). Kromě zmíněných obecných principů se ale ukazuje, že výběr mazlíčka není náhodným procesem. Podle teorie stereotypů si ženy (a homosexuální muži) vybírají především menší rasy psů a kočky, kdežto muži preferují spíše větší rasy psů a v menší míře jsou chovateli koček (Coren, 1999). Další teorií je výběr zvířete podle určité (sebe)podobnosti.

Několik studií poukázalo na podobnost povahových vlastností lidí, kteří si vybírají psa a těch, kteří mají doma kočku. Chovatele psů lze charakterizovat jako společenské, laskavé, či více altruistické. Tato vlastnost naopak nebyla v takové míře nalezena u kočkomilů, kteří jsou mimo to podstatně více úzkostní a celkově častěji zažívají negativní pocity (Černá, 2019). Kromě behaviorálního profilu chovatelů se

uvažuje i o samotné podobnosti mezi člověkem a jeho zvířetem. Ukázalo se, že kočka a její opatrovatel si jsou podobní v míře impulzivity, dominance a úzkosti (Žežulková, 2019; Evans et al., 2019). Psi a jejich majitelé jsou zase podobně extravertní a přátelští (Gartner, 2015). Mimo podobnost v osobnostních charakteristikách lze vyzkoušet i fyzickou podobnost mezi majiteli a jejich zvířátky. Některé studie našly podobnost ve velikosti těla (Kienzle et al., 1998), další studie se zaměřily na podobnost v obličejových rysech (Coren, 1999; Nakajima et al., 2009; Payne & Jaffe, 2005; Roy & Nicholas, 2004a). Tato podobnost je dobře popsána u člověka a jeho psa, obdobné studie ale nebyly realizovány na kočičích zástupcích. Co za touto podobností stojí, není jisté. Jedno z vysvětlení, které se nabízí, je princip asortativního párování, které člověk nevědomě využívá ve výběru životního partnera (Luo, 2017). Tak jako máme preference pro určité vlastnosti a vzhled, které by měl mít náš protějšek, může podobný mechanismus stát za preferencí a následným výběrem domácího zvířete (Morris et al., 2002).

Cílem této práce bylo prozkoumat fenomén fyzické podobnosti mezi chovatelem a jeho psem, respektive kočkou. Na začátku jsme si položili otázku, zda je proklamovaná podoba ve vzhledu mezi psem a kočkou a jejich majitelem pouze nadhodnocená, jelikož si nápadně podobných párů častěji všímáme nebo je vzájemná podobnost skutečná? Dále jsme se tázali, jaké faktory mohou tuto podobnost ovlivňovat a zda jsou markantnější u psů či u koček.

Úvodní sběr dat zahrnoval pořízení fotografií lidí a jejich zvířat. Vstupní podmínkou byla věková hranice 18 let a osobní výběr daného mazlíčka, který nesměl být darovaný či vybraný náhodně. Fotografie byly nejprve pořizovány na kočičí výstavě a psím cvičišti, následně se sběr uskutečnil i online. Cílem bylo zajistit nenáhodný vzorek, složený z maximální možné míry čistokrevných plemen a takových zvířat, která by měla nejlépe reprezentovat majitelovu preferenci. Soubor dat obsahoval 35 dyád člověk-pes a 35 dyád člověk-kočka. S fotografiemi bylo následně pracováno, byly upraveny na jednotné pozadí a velikost a experimentálně párovány. Jako kontrolní vzorek bylo 10 dyád spárováno falešně. V rámci praktické části práce vznikly dva dotazníky vlastní konstrukce. Obě metody obsahovaly portrétní fotografie respondentů a fotografie jejich zvířat. První dotazník měřil vnímanou podobnost dyád na škále Likertova typu, která zahrnovala šest položek. V dotazníku respondenti hodnotili celkovou podobnost dyád, podobnost v oblasti očního okolí a

podobnost na základě vlasů a srsti. Druhý dotazník charakterizovaly tři varianty vytištěných listů velikosti A4, každý přitom obsahoval na jedné straně pět promíchaných dyád člověk-pes a pět dyád člověk-kočka na druhé straně. Úkolem respondentů bylo spárovat – nakreslením čáry – dyády tak, jak si myslí, že k sobě majitelé a zvířata patří.

Ukázalo se, že dyáda majitel-pes si je signifikantně podobnější než dyáda falešně spojené kontrolní dvojice člověk-pes. U kočky a jejího chovatele se nepodařilo nalézt signifikantní výsledky, přesto reálné páry byly hodnoceny jako mírně podobnější než kontrolní dvojice. Je otázkou, proč se u koček tento předpoklad nepotvrdil. Počet kočičích plemen je mnohem menší než psích plemen, což může být jedním z vysvětlení. Kočky mohly být hůře identifikovatelné a zejména uměle vytvořené dyády člověk-kočka si mohly být falešně pozitivně podobné. Dále bylo zjištěno, že si chovatelé se psy nejsou podobnější, než chovatelé s kočkami čili míra podobnosti nesouvisí s chovaným druhem. Z výsledků je také patrné, že celková podobnost je signifikantně ovlivněna podobností v oblasti očního okolí i podobností srsti zvířete a vlasů chovatele. Z obou zmíněných fyzických rysů má přitom silnější efekt oblast délky či barvy srsti a vlasů. Tento fakt zásadně doplňuje předchozí výzkumy, které se zaměřily pouze na oblast očního okolí (Nakajima, 2013). Zajímavým závěrem bylo, že osobní vlastnictví zvířete respondentem nemá vliv na hodnocení podobnosti dyády. Hodnotitelé s vlastním zvířetem tak nebyli úspěšnější než hodnotitelé nevlastníci zvířecího společníka. Tento poznatek může poukazovat na princip asortativního párování při výběru zvířecího parťáka či schopnost vnímání behaviorálních rysů skrze vizuální charakteristiky. Vyhodnocením druhého z dotazníků jsme získali potvrzení, že nejčastěji spojované dyády byly také těmi, které byly hodnoceny jako velmi podobné, a to jak u psích, tak kočičích dyád. A konečně, díky testu dobré shody jsme schopni konstatovat, že počet správně určených dyád převyšuje očekávanou náhodnou úspěšnost. Naše výsledky jsou tak ve shodě se závěry, které prezentoval výzkum, jež provedl velmi podobný experiment (Nakajima et al., 2009).

Doporučení pro budoucí studie zahrnuje použít fotografie zvířat čistokrevné rasy, protože je možné, že efekt podobnosti mezi páníčkem a mazlíčkem-křížencem není tak silný (Roy & Nicholas, 2004a). V našem vzorku se vyskytlo smíšených či špatně identifikovatelných ras osm v případě psů a dvanáct v případě koček, z celkového

počtu 70 dyád. Kočičí plemeno krátkosrstá kočka domácí je samo o sobě velmi variabilní a těžko odlišitelné od míšenců běžných plemen. V neposlední řadě by bylo vhodné zajistit vyrovnanější soubor z hlediska pohlaví, jelikož v naší práci silně převládaly chovatelky ženy a při konstrukci dotazníku úmyslně střídat psí a kočičí dyády, aby výsledky nemohly být zkresleny. Je pravděpodobné, že fotografie celé postavy majitele by mohly poskytnout detailnější hodnocení podobnosti s mazlíčky. Kromě obličejových charakteristik by se pozornost mohla zaměřit na hodnocení celé postavy a s ní souvisejících vodítek a charakteristik (délka nohou, výška, BMI, WHR, volba oblečení apod.).

LITERATURA

- Alvarez, L., & Jaffe, K. (2004). Narcissism Guides Mate Selection: Humans Mate Assortatively, as Revealed by Facial Resemblance, following an Algorithm of “Self Seeking Like”. *Evolutionary Psychology*, 2(1), 147470490400200123.
<https://doi.org/10.1177/147470490400200123>
- Bekoff, M., & Goodall, J. (Ed.). (2004). *Encyclopedia of animal behavior*. Greenwood Press.
- Bennett, P. C., Rutter, N. J., Woodhead, J. K., & Howell, T. J. (2017). Assessment of domestic cat personality, as perceived by 416 owners, suggests six dimensions. *Behavioural Processes*, 141, 273–283.
<https://doi.org/10.1016/j.beproc.2017.02.020>
- Bessisso, O. (2020). *Fenomen sledování videí a fotografií s kočkami na internetu z pohledu teorie memů*. [Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze].
<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/119449>
- Boesch, C., Bolé, C., Eckhardt, N., & Boesch, H. (2010). Altruism in Forest Chimpanzees: The Case of Adoption. *PLoS ONE*, 5(1), e8901.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0008901>
- Blažek, V. (2005). Proč se nám podobají naši domácí psi? *Vesmír*, 2005(84), 501.
- Bleske-Rechek, A., Remiker, M. W., & Baker, J. P. (2009). Similar from the start: Assortment in young adult dating couples and its link to relationship stability over time. *Individual Differences Research*, 7(3), 142–158.
- Brown, C. M., & McLean, J. L. (2015). Anthropomorphizing Dogs: Projecting One’s Own Personality and Consequences for Supporting Animal Rights. *Anthrozoös*, 28(1), 73–86. <https://doi.org/10.2752/089279315X14129350721975>
- Budge, C. R., Spicer, J., St. George, R., & Jones, B. R. (1997). Compatibility Stereotypes of People and Pets: A Photograph Matching Study. *Anthrozoös*, 10(1), 37–46.
<https://doi.org/10.2752/089279397787001274>
- Budzińska-Wrzesień, E., Wrzesień, R., Jarmu-Pietraszczyk, J. & Ewitacz, A. (2012). Therapeutic Role of Animals in Human Life – Examples of Dog and Cat Assisted

Therapy. *Ecological Chemistry and Engineering A, Chemia i Inżynieria Ekologiczna A*. [https://doi.org/10.2428/ecea.2012.19\(11\)133](https://doi.org/10.2428/ecea.2012.19(11)133)

- Cameron-Beaumont, C., Lowe, S. E., & Bradshaw, J. W. S. (2002). Evidence suggesting preadaptation to domestication throughout the small Felidae. *Biological Journal of the Linnean Society*, 75(3), 361–366. <https://doi.org/10.1111/j.1095-8312.2002.tb02077.x>
- Cíсарovský, M. (2008). *Pes: Nekonečný příběh od pravěku do třetího tisíciletí*. Canis.
- Clutton-Brock, J. (1992). The process of domestication. *Mammal Review*, 22(2), 79–85. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2907.1992.tb00122.x>
- Coren, S. (1999). Do People Look Like their Dogs? *Anthrozoös*, 12(2), 111–114. <https://doi.org/10.2752/089279399787000336>
- Cunningham, P., Shankar, M., vonHoldt, B., Brzeski, K. E., & Kienle, S. S. (2024). Coyotes can do ‘puppy dog eyes’ too: Comparing interspecific variation in *Canis* facial expression muscles. *Royal Society Open Science*, 11(10), 241046. <https://doi.org/10.1098/rsos.241046>
- Černá, K. (2019). *Osobnostní odlišnosti jedinců vlastníci psa a jedinců vlastníků kočku* [Bakalářská diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci].
- Českomoravská kynologická unie. (2023). Váš první pes. *Českomoravská kynologická unie*. <https://www.cmku.cz/cz/nez-si-poridite-prvniho-psa-119>
- Dachsová, K. (2020). *Imprinting-like efekt a homogamie v temperamentu* [Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122130/120373018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Digman, J. M. (1990). Personality Structure: Emergence of the Five-Factor Model. *Annual Review of Psychology*, 41(1), 417–440. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.41.020190.002221>
- Dog Breeds. (2025). *Types of dogs*. American Kennel Club. Získáno 24. březen 2025, z <https://www.akc.org/dog-breeds/>
- Dostál, D. (2017). *Statistické metody v psychologii*.
- Driscoll, C. A., Macdonald, D. W., & O’Brien, S. J. (2009). From wild animals to domestic pets, an evolutionary view of domestication. *Proceedings of the National*

- Academy of Sciences*, 106(supplement_1), 9971–9978.
<https://doi.org/10.1073/pnas.0901586106>
- Driscoll, C. A., Menotti-Raymond, M., Roca, A. L., Hupe, K., Johnson, W. E., Geffen, E., Harley, E. H., Delibes, M., Pontier, D., Kitchener, A. C., Yamaguchi, N., O'Brien, S. J., & Macdonald, D. W. (2007). The Near Eastern Origin of Cat Domestication. *Science*, 317(5837), 519–523. <https://doi.org/10.1126/science.1139518>
- Dugatkin, L. A. (2018). The silver fox domestication experiment. *Evolution: Education and Outreach*, 11(1), 16. <https://doi.org/10.1186/s12052-018-0090-x>
- Edwards, A. L., & Kenney, K. C. (1946). A comparison of the Thurstone and Likert techniques of attitude scale construction. *Journal of Applied Psychology*, 30(1), 72–83. <https://doi.org/10.1037/h0062418>
- Embark Veterinary: *Markiesje*. (2025).
<https://embarkvet.com/resources/dog-breeds/markiesje/>
- Evans, R., Lyons, M., Brewer, G., & Tucci, S. (2019). The purrfect match: The influence of personality on owner satisfaction with their domestic cat (*Felis silvestris catus*). *Personality and Individual Differences*, 138, 252–256.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.10.011>
- Fédération Internationale Féline: *A leading cat fancier society*. (2024).
<https://fifeweb.org/cats/breeds/#prelim>
- Fereira, V. H. B., Lansade, L., Calandreau, L., Cunha, F., & Jensen, P. (2023). Are domesticated animals dumber than their wild relatives? A comprehensive review on the domestication effects on animal cognitive performance. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 154, <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2023.105407>
- Frynta, D., Šimková, O., Lišková, S., & Landová, E. (2013). Mammalian Collection on Noah's Ark: The Effects of Beauty, Brain and Body Size. *PLoS ONE*, 8(5), e63110.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0063110>
- Funder, D. C. (2001). *The personality puzzle* (9. vyd.). W W Norton & Co.
- Furr, R. M. (2011). *Scale Construction and Psychometrics for Social and Personality Psychology*. SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446287866>
- Galibert, F., Quignon, P., Hitte, C., & André, C. (2011). Toward understanding dog evolutionary and domestication history. *Comptes Rendus. Biologies*, 334(3), 190–196. <https://doi.org/10.1016/j.crvi.2010.12.011>

- Gartner, M. C. (2015). Pet personality: A review. *Personality and Individual Differences*, 75, 102–113. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.10.042>
- Generali česká pojišťovna. (2023). *Pohled do duši chovatelů*.
- Germonpré, M., Lázníčková-Galetová, M., & Sablin, M. V. (2012). Palaeolithic dog skulls at the Gravettian Předmostí site, the Czech Republic. *Journal of Archaeological Science*, 39(1), 184–202. <https://doi.org/10.1016/j.jas.2011.09.022>
- Glocker, M. L., Langleben, D. D., Ruparel, K., Loughhead, J. W., Valdez, J. N., Griffin, M. D., Sachser, N., & Gur, R. C. (2009). Baby schema modulates the brain reward system in nulliparous women. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(22), 9115–9119. <https://doi.org/10.1073/pnas.0811620106>
- Gosling, S. D., & Bonnenburg, A. V. (1998). An Integrative Approach to Personality Research in Anthrozoology: Ratings of Six Species of Pets and their Owners. *Anthrozoös*, 11(3), 148–156. <https://doi.org/10.2752/089279398787000661>
- Gosling, S. D., & John, O. P. (1999). Personality Dimensions in Nonhuman Animals: A Cross-Species Review. *Current Directions in Psychological Science*, 8(3), 69–75. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00017>
- Gosling, S. D., Sandy, C. J., & Potter, J. (2010). Personalities of Self-Identified “Dog People” and “Cat People”. *Anthrozoös*, 23(3), 213–222. <https://doi.org/10.2752/175303710X12750451258850>
- Gourkow, N., & Fraser, D. (2006). The effect of housing and handling practices on the welfare, behaviour and selection of domestic cats (*Felis sylvestris catus*) by adopters in an animal shelter. *Animal Welfare*, 15(4), 371–377. <https://doi.org/10.1017/S0962728600030700>
- Guastello, A. D., Guastello, D. D., & Guastello, S. J. (2017). Personality Differences between Dog People and Cat People. *Human-Animal Interaction Bulletin*, hai.2017.0003. <https://doi.org/10.1079/hai.2017.0003>
- Hamilton, W. D. (1964). The genetical evolution of social behaviour. II. *Journal of Theoretical Biology*, 7(1), 17–52. [https://doi.org/10.1016/0022-5193\(64\)90039-6](https://doi.org/10.1016/0022-5193(64)90039-6)
- Hare, B., & Tomasello, M. (2005). Human-like social skills in dogs? *Trends in Cognitive Sciences*, 9(9), 439–444. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2005.07.003>
- Hubatková, P. (2020). *Vztah délky Likertovy škály a jejích psychometrických charakteristik* [Bakalářská práce, Masarykova Univerzita]. https://is.muni.cz/th/pc9dq/BP_Hubatkova.pdf

- Jiang, Y., Bolnick, D. I., & Kirkpatrick, M. (2013). Assortative Mating in Animals. *The American Naturalist*, 181(6), E125–E138. <https://doi.org/10.1086/670160>
- Jones, A. L., Kramer, R. S. S., & Ward, R. (2012). Signals of personality and health: The contributions of facial shape, skin texture, and viewing angle. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 38(6), 1353–1361. <https://doi.org/10.1037/a0027078>
- Kaleta, T., Borkowska, N., & Góral-Radziszewska, K. (2016). The study of domestic cat (*Felis catus*) personality based on survey in Poland. *Annals of Warsaw University of Life Sciences- SGGW Animal Science*, ISSN 1898-8830
- Kalmijn, M., & Flap, H. (2001). Assortative Meeting and Mating: Unintended Consequences of Organized Settings for Partner Choices. *Social Forces*, 79(4), 1289–1312. <https://doi.org/10.1353/sof.2001.0044>
- Kienzle, E., Bergler, R., & Mandernach, A. (1998). A Comparison of the Feeding Behavior and the Human–Animal Relationship in Owners of Normal and Obese Dogs. *The Journal of Nutrition*, 128(12), S2779–S2782. <https://doi.org/10.1093/jn/128.12.2779S>
- Kulas, J. T., & Stachowski, A. A. (2009). Middle category endorsement in odd-numbered Likert response scales: Associated item characteristics, cognitive demands, and preferred meanings. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 489–493. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2008.12.005>
- Lee, J., & Paek, I. (2014). In Search of the Optimal Number of Response Categories in a Rating Scale. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 32(7), 663–673. <https://doi.org/10.1177/0734282914522200>
- Ley, J., Bennett, P., & Coleman, G. (2008). Personality dimensions that emerge in companion canines. *Applied Animal Behaviour Science*, 110(3–4), 305–317. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2007.04.016>
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 5–55. Retrieved from https://legacy.voteview.com/pdf/Likert_1932.pdf
- Lorenz, K. Z. (1937). The Companion in the Bird's World. *The Auk*, 54(3), 245–273. <https://doi.org/10.2307/4078077>

- Lowe, S. E., & Bradshaw, J. W. S. (2001). Ontogeny of individuality in the domestic cat in the home environment. *Animal Behaviour*, 61(1), 231–237.
<https://doi.org/10.1006/anbe.2000.1545>
- Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(8), e12337.
<https://doi.org/10.1111/spc3.12337>
- Malina, K. (2023). Žebříček kočičích krasavic, po nichž Češi nejvíc touží. Obří plemena vedou. Zdroj: https://www.idnes.cz/hobby/mazlicci/kocka-nejoblibenejsi-plemeno-registrovany-chov.A230419_090858_hobby-mazlicci_mce#space-a. *IDNES.cz*. https://www.idnes.cz/hobby/mazlicci/kocka-nejoblibenejsi-plemeno-registrovany-chov.A230419_090858_hobby-mazlicci_mce#space-a
- Mertens, C. (1991). Human-Cat Interactions in the Home Setting. *Anthrozoös*, 4(4), 214–231. <https://doi.org/10.2752/089279391787057062>
- Mircioiu, C., & Atkinson, J. (2017). A Comparison of Parametric and Non-Parametric Methods Applied to a Likert Scale. *Pharmacy*, 5(2), 26.
<https://doi.org/10.3390/pharmacy5020026>
- Morris, D. (2004). *Psi: Slovník psích plemen* (1. vyd. v českém jazyce). BB art.
- Morris, P. H., Gale, A., & Howe, S. (2002). The factor structure of horse personality. *Anthrozoös*, 15(4), 300–322. <https://doi.org/10.2752/089279302786992414>
- Nakajima, S. (2013). Dogs and Owners Resemble Each Other in the Eye Region. *Anthrozoös*, 26(4), 551–556.
<https://doi.org/10.2752/175303713X13795775536093>
- Nakajima, S., Yamamoto, M., & Yoshimoto, N. (2009). Dogs Look Like Their Owners: Replications with Racially Homogenous Owner Portraits. *Anthrozoös*, 22(2), 173–181. <https://doi.org/10.2752/175303709X434194>
- Nilson, S. M., Gandolfi, B., Grahn, R. A., Kurushima, J. D., Lipinski, M. J., Randi, E., Waly, N. E., Driscoll, C., Murua Escobar, H., Schuster, R. K., Maruyama, S., Labarthe, N., Chomel, B. B., Ghosh, S. K., Ozpinar, H., Rah, H.-C., Millán, J., Mendes-de-Almeida, F., Levy, J. K., ... Lyons, L. A. (2022). Genetics of randomly bred cats support the cradle of cat domestication being in the Near East. *Heredity*, 129(6), 346–355. <https://doi.org/10.1038/s41437-022-00568-4>

- Novotná, B. (2023). Každý třetí obyvatel Česka má psa. Některá plemena však celý život trpí. *Seznam zprávy*. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-kazdy-treti-obyvatel-ceska-ma-psa-nektera-plemena-vsak-cely-zivot-trpi-230498>
- Oommen, A. & Oommen, T. (2003). Physiognomy: A critical review. *Journal of the Anatomical Society of India*, 52(2), 189–191.
- Ovodov, N. D., Crockford, S. J., Kuzmin, Y. V., Higham, T. F. G., Hodgins, G. W. L., & Van Der Plicht, J. (2011). A 33,000-Year-Old Incipient Dog from the Altai Mountains of Siberia: Evidence of the Earliest Domestication Disrupted by the Last Glacial Maximum. *PLoS ONE*, 6(7), e22821. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0022821>
- Payne, C., & Jaffe, K. (2005). Self seeks like: Many humans choose their dog pets following rules used for assortative mating. *Journal of Ethology*, 23(1), 15–18. <https://doi.org/10.1007/s10164-004-0122-6>
- Perrine, R. M., & Osbourne, H. L. (1998). Personality Characteristics of Dog and Cat Persons. *Anthrozoös*, 11(1), 33–40. <https://doi.org/10.1080/08927936.1998.11425085>
- Pfleiderer, M., & Rödder, B. (2013). *Co kočka skutečně chce* (Vyd. 1) Knižní Klub.
- Posage, J. M., Bartlett, P. C., & Thomas, D. K. (1998). Determining factors for successful adoption of dogs from an animal shelter. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 213(4), 478–482. <https://doi.org/10.2460/javma.1998.213.04.478>
- Punch, K. (2008). *Základy kvantitativního šetření* (Vyd. 1). Portál.
- Ren, W., Yu, S., Guo, K., Lu, C., & Zhang, Y. Q. (2024). Disrupted Human–Dog Interbrain Neural Coupling in Autism-Associated *Shank3* Mutant Dogs. *Advanced Science*, 11(41), 2402493. <https://doi.org/10.1002/advs.202402493>
- Roberts, B. W., & Mroczek, D. (2008). Personality Trait Change in Adulthood. *Current Directions in Psychological Science*, 17(1), 31–35. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00543.x>
- Roy, M. M., & Nicholas, J. S. C. (2004). Do Dogs Resemble Their Owners? *Psychological Science*, 15(5), 361–363. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.00684.x>
- Sapolsky, R. M. (2019). *Chování: Biologie člověka v dobrém i ve zlém* (První vydání v českém jazyce). Dokořán.

- Sax, L. J., Gilmartin, S. K., & Bryant, A. N. (2003). Assessing Response Rates and Nonresponse Bias in Web and Paper Surveys. *Research in Higher Education*, 44(4), 409–432. <https://doi.org/10.1023/A:1024232915870>
- Serpell, J. A. (2013). Domestication and history of the cat. In D. C. Turner & P. Bateson (Ed.), *The Domestic Cat* (3. vyd., s. 83–100). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139177177.011>
- Siegford, J. M., Walshaw, S. O., Brunner, P., & Zanella, A. J. (2003). Validation of a temperament test for domestic cats. *Anthrozoös*, 16(4), 332–351. <https://doi.org/10.2752/089279303786991982>
- Statista Research Department. (2025). *Topic: Pet market in Europe*. Statista. Získáno 12. března 2025, z <https://www.statista.com/topics/3890/pet-market-in-europe/>
- Špínka, M., Havlíček, J., Štolhoferová, I., & Frynta, D. (2024). *Etologie: Mechanismy, ontogeneze, funkce a evoluce chování živočichů* (Vydání první). Academia.
- Štěrbová, Z. (2016). Sexuální imprinting v komparativní perspektivě. *Člověk a jeho mozek, mysl a její nemoc*, 2016. https://www.researchgate.net/publication/318421477_Sexualni_imprinting_v_komparativni_perspektive
- Štěrbová, Z., Bártová, K., Martinec Nováková, L., Varella, M. A. C., Havlíček, J., & Valentová, J. V. (2017). Assortative mating in personality among heterosexual and male homosexual couples from Brazil and the Czech Republic. *Personality and Individual Differences*, 112, 90–96. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.036>
- Taylor, D. (2008). *O psech: Velká kniha* (Vyd. 4., rozš., (V Euromedia Group 2.)). Knižní klub.
- Thiessen, D., & Gregg, B. (1980). Human assortative mating and genetic equilibrium: An evolutionary perspective. *Ethology and Sociobiology*, 1(2), 111–140. [https://doi.org/10.1016/0162-3095\(80\)90003-5](https://doi.org/10.1016/0162-3095(80)90003-5)
- Tourangeau, R., Conrad, F. G., & Couper, M. (2013). *The science of web surveys*. Oxford University Press.
- Turcsán, B., Range, F., Virányi, Z., Miklósi, Á., & Kubinyi, E. (2012). Birds of a feather flock together? Perceived personality matching in owner–dog dyads. *Applied Animal Behaviour Science*, 140(3–4), 154–160. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2012.06.004>

- Valentova, J. V., Varella, M. A. C., Bártová, K., Štěrbová, Z., & Dixon, B. J. W. (2017). Mate preferences and choices for facial and body hair in heterosexual women and homosexual men: Influence of sex, population, homogamy, and imprinting-like effect. *Evolution and Human Behavior*, 38(2), 241–248.
<https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2016.10.007>
- Vařejčko, J. (1984). *Atlas plemen koček* (Roč. 48). Státní zemědělské nakladatelství v Praze.
- Wayne, R. K., & vonHoldt, B. M. (2012). Evolutionary genomics of dog domestication. *Mammalian Genome*, 23(1–2), 3–18. <https://doi.org/10.1007/s00335-011-9386-7>
- Weiss, E., Miller, K., Mohan-Gibbons, H., & Vela, C. (2012). Why Did You Choose This Pet?: Adopters and Pet Selection Preferences in Five Animal Shelters in the United States. *Animals*, 2(2), 144–159. <https://doi.org/10.3390/ani2020144>
- Wells, D., & Hepper, P. G. (1992). The Behaviour of Dogs in a Rescue Shelter. *Animal Welfare*, 1(3), 171–186. <https://doi.org/10.1017/S0962728600014998>
- Zima, J. (2019). *Domáci savci a jejich původ 1. Cesty k domestikaci. 2019*(1).
- Zvára, K. (2009, leden 12). *Statistika*.
<https://www.karlin.mff.cuni.cz/~zvara/geograf/o809/geoVsechno.pdf>
- Žežulková, D. (2019). *Souvislost mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky* [Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze].
<https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/105052>

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Abstrakt v českém jazyce
2. Abstrakt v anglickém jazyce
3. Spojovací dotazník

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Mazlíčci a páníčci – jsou si navzájem podobní?

Autor práce: Mgr. Kristýna Dachsová

Vedoucí práce: doc. RNDr. Mgr. Ivan Hadrián Tuf, Ph.D.

Počet stran a znaků: 77 stran, 108 285 znaků

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 96

Abstrakt (800–1200 zn.):

Tato práce se zabývá tématem podobnosti ve fyzických rysech mezi chovatelem a jeho mazlíkem. Kromě psů jsme se zaměřili i na kočky. Cílem práce bylo zjistit, zda si je dyáda chovatel-mazlíček podobná, které konkrétní fyzické charakteristiky mohou stát za tímto fenoménem a zda budou lépe skórovat respondenti sami vlastníci zvíře oproti respondentům bez zvířete. Výsledky byly sbírány skrze dva dotazníky vlastní konstrukce. V obou dotaznících byly použity experimentálně přiřazené dyády majitel-pes a majitel-kočka sestávající z reálných dobrovolníků. První dotazník mapoval vnímanou podobnost dyády a vychází z odpovědí 159 respondentů, druhý dotazník, kde měl hodnotitel dyádu rozpoznat, vyplnilo 180 hodnotitelů. Dle výsledků je dyáda majitel-pes vnímána signifikantně podobněji než dyáda náhodně sestavené dvojice člověk-pes, přičemž si psí dyáda není podobnější než kočičí dyáda. Za fyzickou podobností mezi chovatelem a psem/kočkou může stát podobnost v oblasti očního okolí, ale i podobnost srsti a vlasů, kde byl nalezen silnější efekt. Zdá se, že vlastnictví zvířete nemá vliv na úspěšnost hodnocení podobnosti dyády respondentem.

Klíčová slova: podobnost mazlíčka a člověka, fyzická podobnost, mazlíček

ABSTRACT OF THESIS

Title: Pets and their owners – are they resembling to each other?

Author: Mgr. Kristýna Dachsová

Supervisor: doc. RNDr. Mgr. Ivan Hadrián Tuf, Ph.D.

Number of pages and characters: 77 stran, 108 285 znaků

Number of appendices: 3

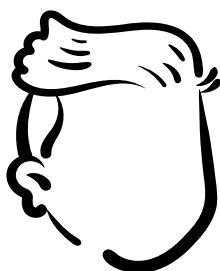
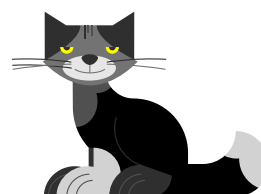
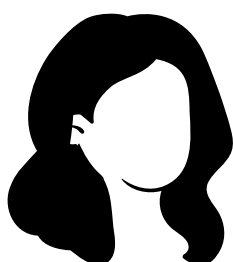
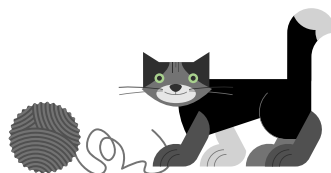
Number of references: 96

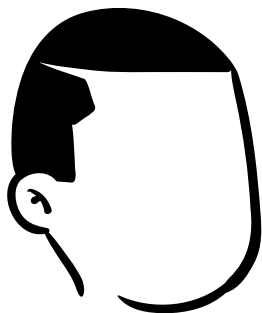
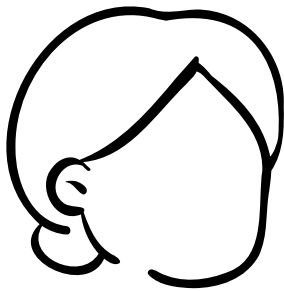
Abstract (800–1200 characters):

This thesis deals with the topic of physical similarity between pet owners and their pets. We focused on dogs and also cats. The aim of the study was to determine whether a similarity exists between the owner-pet dyad, which specific physical characteristics might be responsible for this phenomenon, and whether respondents who own pets would score better than those without pets. The results were collected through two questionnaires of our own design. Both questionnaires used experimentally assigned dyads of owner-dog and owner-cat consisting of real volunteers. The first questionnaire assessed the perceived similarity of the dyad and was based on responses from 159 participants, while the second questionnaire, where the evaluator had to recognize the dyad, was filled out by 180 participants. According to the results, the owner-dog dyad was perceived significantly more similarly than a randomly composed human-dog pair, and there was no significant difference between the similarity of dog and cat dyads. The results confirmed the similarity in the eye area between owners and dogs, as well as owners and cats, with a stronger effect observed in the similarity of fur and hair. It seems that pet ownership does not influence the success of the similarity assessment by the respondent.

Key words: pet human resemblance, visual similarity, pet

Spojovací dotazník, verze.I. Zde vidíte 10 párů majitelů a jejich zvířat, rozházeně. Zkuste je prosím spojit tak, jak si myslíte, že k sobě patří.

..

